

ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ

Α'. ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΡΩΤΗ

1. ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Κατὰ τὰς ἱστοριοδιφικὰς ἐρεῦνας μου εἰς τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰ ἀρχεῖα τοῦ Κράτους καὶ νομικῶν προσώπων εὗρηκα ὠρισμένα ἐνδιαφέροντα ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας. Ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ λάβω φωτογραφίας ἢ φωτοτυπίας τούτων, προκειμένου νὰ τὰ μελετήσω ὕστερα καὶ νὰ ἐπιλέξω ἐν συνεχείᾳ ὅσα εἶναι ἀνέκδοτα, διὰ νὰ τὰ ἐκδώσω. Ἔτσι συνέλεξα ἀρκετὰ ἔγγραφα. Ἐκ τούτων ἐκδίδω κατωτέρω μερικά, διότι πιστεύω ὅτι ταῦτα προσκομίζουν νέας, ἀγνώστους εἰδήσεις διὰ τὴν μακεδονικὴν ἱστορίαν. Ἡ ἔκδοσις τῶν ἐγγράφων ἐστηρίχθη κυρίως εἰς τὰς ληφθείσας φωτογραφίας ἢ φωτοτυπίας (αἱ ὁποῖαι πάντως δὲν ἦσαν πάντοτε ἐπιτυχεῖς) καὶ εἰς τὰς ληφθείσας προχείρους σημειώσεις μου.

Πρέπει νὰ σημειώσω ἀκόμη ὅτι ἡ δημοσίευσις τῶν ἐγγράφων τούτων (ὡς καὶ τῶν ἄλλων, τῶν ὁποίων ἡ ἔκδοσις θὰ ἀκολουθήσῃ, εἰς μεταγενεστέρως συλλογὰς) δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξαντλητικὴν διαπραγματεύσιν τῶν κατ' ἰδίαν θεμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται ταῦτα (ἀφοῦ μάλιστα τὰ δημοσιευόμενα ἐπὶ μέρους ἔγγραφα δὲν σχετίζονται μὲ ἓνα θέμα μόνον ἀλλὰ μὲ περισσότερα), ἀλλ' εἰς τὸ νὰ ρίψῃ ὠρισμένας ἀκτῖνας φωτὸς εἰς μερικὰς πτυχὰς τῆς ἱστορίας τῆς Μακεδονίας καὶ νὰ δώσῃ τὴν ἀφορμὴν εἰς ἑτέρους ἱστοριοδίφας ἢ ἱστορικοὺς νὰ προσέξουν καὶ νὰ διαπραγματευθοῦν ταύτας πληρέστερα καὶ διεξοδικώτερα.

Τέλος, νομίζω ὅτι παρέλκει νὰ τονίσω ἰδιαίτερος τὴν ἀξίαν τῶν συλλογῶν ἀνεκδότων ἐγγράφων διὰ τὴν ἱστορίαν, διότι αὕτη εἶναι εὐνόητος. Ἄρκει, πιστεύω, νὰ σημειώσω ὅτι ἡ δημοσίευσις ἀγνώστων ἐγγράφων συντελεῖ κατὰ πολὺ εἰς τὸ νὰ φωτίσῃ τὸ πρῶτον σκοτεινὰς πλευράς τοῦ παρελθόντος ἢ νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν εἰς τομεῖς, διὰ τοὺς ὁποίους αἱ γνώσεις μας ἦσαν ἐλλιπεῖς. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἀποκτῶμεν νέας πληροφορίας δι' ἀγνώστους Μακεδόνας πρωταγωνιστὰς ἢ ἀπλοῦς ἀγωνιστὰς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 κ.λ. ἢ συμπληρώνομεν ὅσα ἐγνωρίζαμεν διὰ τούτους καὶ διὰ τὴν δύσκολον ζωὴν τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους.

2. ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΥ ΤΗΣ Ν. ΠΕΛΛΗΣ ΤΗΣ ΑΤΑΛΑΝΤΗΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΤΟΥ 1821

α. Εἰσαγωγικά

Εἰς τὸ Τμήμα Χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν σώζεται τὸ Ἀρχεῖον τοῦ συνοικισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἰδρύθη ὑπὸ τῶν Μακεδόνων προσφύγων ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 εἰς τὴν Νέαν Πέλλαν τῆς Ἀταλάντης¹.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Μακεδόνες ἀγωνισταὶ (μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν ἐπαναστατικῶν κινημάτων εἰς τὴν Χαλκιδικήν, εἰς τὸν Ὀλυμπον καὶ εἰς τὴν Νάουσαν) κατηθύνθησαν εἰς τὴν λοιπὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα (ὄπως εἰς τὰς Βορείους Σποράδας, εἰς λοιπὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ εἰς τὴν Μεγαρίδα), ὅπου καὶ ἐγκατεστάθησαν προσωρινῶς, κατέληξαν δὲ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀταλάντης τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος, ὅπου ἐδημιούργησαν νέαν πόλιν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Νέα Πέλλα», χάρις καὶ εἰς τὴν ὕλικήν καὶ ἠθικὴν βοήθειαν τοῦ Μακεδόνοιο βαρῶνου Κωνσταντίνου Μπέλλιου².

Τὸ Ἑλληνικὸν κράτος ὅμως, καίτοι εἶχεν ἀναγνωρίσει τὴν ἀνάγκην τῆς δημιουργίας τοῦ συνοικισμοῦ τῶν Μακεδόνων κατὰ τὸ ἔτος 1835³, μόλις

1. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἀποτελοῦν προφανῶς μικρὸν μόνον τμήμα τοῦ Ἀρχείου τοῦ συνοικισμοῦ. Εἶναι ἠριθμημένα καὶ εἰς τὸ ἄνω δεξιὸν μέρος ἐκάστου τούτων ὑπάρχει ἢ διὰ μηχανικοῦ μέσου τεθεῖσα ἐνδειξις M18, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἀκολουθεῖ ὁ εἰδικώτερος ἀριθμὸς ἐνὸς ἐκάστου ἔγγραφου, τεθεῖς ἐπίσης διὰ τοῦ αὐτοῦ μηχανικοῦ μέσου. Εἰς τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους (Γ.Α.Κ., Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν, φάκελλοι 267-270) ὑπάρχουν ἀνέκδοτα ἔγγραφα, διὰ τὸν ἀποικισμὸν-μετοικεσίαν προσφύγων, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγονται καὶ Μακεδόνες· βλ. Τὰ περιεχόμενα τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, εἰσαγωγὴ-ἐπιμέλεια-εὑρετήριον ὑπὸ Κωνσταντίνου Ἀθ. Διαμάντη, τ. Ιος, Ἀθήναι 1972, σ. 294.

2. Βλ. Ἀπ. Βακαλοπούλου, Πρόσφυγες καὶ προσφυγικὸν ζήτημα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἱστορικὴ μελέτη, Θεσσαλονίκη 1939, σ. 22-27, 27-28, 92-93, 155 καὶ 161. Πρβλ. τοῦ ἰδίου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 608-616 καὶ κυρίως σ. 609 καὶ 616 καὶ Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἐκδ. 3η, σ. 208-240 καὶ ἰδίως σ. 212, 217-220, 223-224 καὶ σημ. 2 τῆς σ. 236. Περὶ τοῦ βαρῶνου Κωνσταντίνου Μπέλλιου βλ. Μιχ. Ἀθ. Καλινδέρη, Ὁ βαρῶνος Κωνσταντίνος Δ. Βέλιος, 1772-1838. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους προσφορά του, Θεσσαλονίκη 1973, καὶ κυρίως σ. 11, 28, 35, 36, 37, 46, 54, 55, 56 καὶ 71, διὰ δὲ τὴν βιβλιοθήκην του σ. 45-47, Β. Π. Παναγιωτοπούλου, Βαρῶνος Κωνσταντίνος Μπέλλιος, ἓνας ὁμογενῆς στὴν Ἀθήνα τοῦ 1836, εἰς τὴν σειρὰν «Σταθμοὶ πρὸς τὴν νέα ἑλληνικὴ κοινωνία (1790-1840)», περ. «Ἐποχές», τεύχος 17 (Σεπτεμβρίου 1964), σ. 78-92 (καὶ εἰς ἰδιαίτερον τόμον) καὶ Ἀπ. Βακαλοπούλου, ἑ.ἀ., σ. 170-171, ὅπου καὶ βιβλιογραφία, ἐκ τῆς ὁποίας βλ. κυρίως Δ. καὶ Ν. Ἀργυριάδου, Πρακτικὰ τοῦ εὐγενεστάτου Βαρῶνου Κυρίου Κωνσταντίνου Μπέλλιου Μακεδόνοιο, Βιέννη 1838 καὶ Ι. Δέλλιο, Ὁ βαρῶνος Κωνσταντίνος Μπέλλιος, «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ Παμμακεδονικοῦ συλλόγου Ἀθηνῶν», τ. 3 (1910), σ. 19-36.

3. Βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτου, Πρόσφυγες κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, «Νέα Ἔστια», τ. 44 (1948), σ. 1154-1157, 1237-1241 καὶ 1298-1303 καὶ κυρίως σ. 1156, ἀριθμ.

μετὰ μίαν δεκαετίαν ἐπέτρεψε τὴν λειτουργίαν τοῦ ἰδιαιτέρου δήμου τῆς Νέας Πέλλης καὶ τὴν ἐκλογὴν δημοτικῶν ἀρχῶν, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ ἀμέσως κατωτέρω δημοσιευομένου ὑπ' ἀριθμ. 1 ἐγγράφου.

Πάντως, τὸ ὅλον θέμα πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον εἰδικῆς, διεξοδικῆς μονογραφίας. Εἶθε, εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ νὰ ἀποτελέσουν ἀφορμὴν τὰ δημοσιεύμενα κατωτέρω σχετικὰ ἔγγραφα.

β. Τὰ δημοσιευόμενα ἔγγραφα

Δημοσιεύονται κατωτέρω πέντε ἔγγραφα, ἐπιλεγέντα ἐκ τοῦ ὡς ἄνω Ἀρχείου, ὡς τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα, ἦτοι:

α. Τὸ πρῶτον ἔγγραφον εἶναι πρωτόκολλον τῆς 20ῆς Αὐγούστου 1845, τὸ ὁποῖον συνετάγη καὶ ὑπεγράφη ὑπὸ τῆς τότε ὁμοεπίτροπου Διοικούσης Ἐπιτροπῆς τοῦ ἐν Ν. Πέλλῃ συνοικισμοῦ καὶ τῶν κατοίκων τῆς Νέας Πέλλης καὶ τῆς Σκάλας.

Εἶναι γραμμένον ἐπὶ διφύλλου λευκοῦ χάρτου (διαστάσεων τοῦ φύλλου 0,200 × 0,291), ὁ ὁποῖος δὲν εὑρίσκεται εἰς πολὺ καλὴν κατάστασιν. Ἡ γραφὴ εἶναι καλλιγραφικὴ, ἄνευ ξεσμάτων καὶ λαθῶν (πλὴν τῆς ἐσφαλμένης γραφῆς πέμπτου ἀντὶ πέμπτου). Ἐν δεξιᾷ φέρει τὴν ἐνδειξιν Μ 18 9 (βλ. εἰκ. 1).

Τὸ πρωτόκολλον τοῦτο εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον, διότι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι παρέχει πληροφορίας διὰ τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν τῆς ἰδρύσεως καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ οἰκείου δήμου¹ καὶ διὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν προσφύγων νὰ συνδράμουν (ἐὰν χρειασθῆ) εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐξόδων τοῦ δήμου των, διασώζει καὶ τὰς ὑπογραφὰς καὶ τὰ ὀνοματεπώνυμα τῶν ἀρχηγῶν τῶν οἰκογενειῶν, αἱ ὁποῖαι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Νέαν Πέλλαν καὶ εἰς τὴν Σκάλαν τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, ὅπου ἐκτίσθη ὕστερα ἢ Κάτω Πέλλα. (Σήμερα ἡ Νέα Πέλλα ἀποτελεῖ τμήμα τῆς Ἀταλάντης, ὅπου ἐδρεύει καὶ σωματεῖον μὲ τὸν τίτλον «Σύλλογος τῶν ἐν Νέᾳ Πέλλῃ Ἀταλάντης οἰκιστῶν Μακεδόνων»)². Αἱ ἐγκατεστημέναι εἰς τὴν Νέαν Πέλλαν καὶ εἰς τὴν Σκάλαν οἰκογένειαι πρέπει νὰ ἦσαν κατὰ τὸ 1845 τοῦλάχιστον 130, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπογραψάντων τὸ προαναφερθὲν πρωτόκολλον³.

23, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ἰδρύθη ὁ συνοικισμὸς τῶν Μακεδόνων, ὑπὸ τὸ ὄνομα «Νέα Πέλλα», διὰ τοῦ ἀπὸ 20.3.1835 Β. Δ/τος.

1. Βλ. παρὰ ταῦτα, Ἰωάννας Κωτσάκης, Οἱ Μακεδόνες τῆς Στεριᾶς, «Μακεδονικὴ Ζωή», τεύχος 60 (Μαΐου 1971) σ. 7-11 καὶ τεύχος 61 (Ἰουνίου 1971) σ. 7-9, ὅπου δημοσιεύεται (τεύχος 60, Μαΐου 1971, σ. 8) φωτογραφία βεβαιώσεως (τῆς 2-3-1837) τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συνοικισμοῦ, περὶ ἐγγραφῆς Μακεδόνας εἰς τὸν «...Δῆμον τῶν ἐν Νέᾳ Πέλλῃ τῆς Λοκρίδος συνοικιζομένων Μακεδόνων».

2. Βλ. Ἰωάννας Κωτσάκης, ἔ.ἀ.

3. Βλ. Δ. καὶ Ν. Ἀργυριάδου, ἔ.ἀ., ὅπου γράφεται ὅτι κατὰ τὸ 1837 εἶχαν

Ἔτσι, ἐξ ἄλλου, δυνάμεθα πλέον νὰ γνωρίζωμεν τὴν τύχην πολλῶν Μακεδόνων ἀγωνιστῶν τοῦ 1821, καὶ κυρίως νὰ ἐντοπίσωμεν τὰ ἴχνη τῶν ἀπογόνων μερικῶν ἐκ τούτων, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας ἔχομεν ἐξ ἄλλων πηγῶν καὶ κυρίως ἐκ τοῦ μητρώου τῶν ἀγωνιστῶν τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος¹. Τοῦτο ἔχει μεγάλην σημασίαν, διότι μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐξαγάγωμεν ὠρισμένα χρήσιμα συμπεράσματα διὰ τὰς μετακινήσεις καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας κατὰ τοὺς μετεπαναστατικούς χρόνους². Δυστυχῶς, δὲν εἶναι εὐανάγνωστοι ὅλαι αἱ ὑπογραφαὶ καὶ διὰ τοῦτο δὲν κατωρθώθη ἡ ἀνάγνωσις μερικῶν ἐκ τούτων³.

β. Τὸ δεύτερον ἔγγραφον εἶναι ἡ ἀπὸ 28.1.1846 αἴτησις τοῦ Θεσσαλονικέως ἀγωνιστοῦ Ἰωάννου Μιχαήλ, ὁ ὁποῖος ἠτεῖτο τὴν ἐγγραφὴν του ὡς δημότου εἰς τοὺς καταλόγους τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ν. Πέλλης. Οὗτος δὲν εἶναι γνωστὸς ἐξ ἄλλης πηγῆς.

Τὸ ἔγγραφον φέρει τὸν ἀριθμὸν Μ 18 11 καὶ εἰς τὸ μέσον τὴν χειρόγραφον ἔνδειξιν «Ἄρ. 415». Εἶναι γραμμένον καλλιγραφικῶς, ἄνευ λαθῶν καὶ

ἐγκατασταθῆ μόνον 70 οἰκογένειαι Μακεδόνων, ἐνῶ ὑπῆρχαν καὶ ἄλλαι 400 οἰκογένειαι, αἱ ὁποῖαι κατεγράφησαν μὲν, ἀλλὰ δὲν εἶχαν μετακομίσει ἀκόμη εἰς τὴν Ν. Πέλλαν. Πρβλ. καὶ Ἰωάννου Κωτσάκη, ἑ.ἀ., τεύχος 60, σ. 10, ὅπου καταχωρίζεται ἀπόσπασμα παλαιᾶς μελέτης ὑδρεύσεως τῆς Ἀταλάντης, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται ὅτι ἡ κεντρικὴ συνοικία τῆς πόλεως ἀπετελεῖτο ἀπὸ 1.800 κατοίκους «τὸ πλεῖστον ἀπογόνους Μακεδόνων προσφύγων, οἵτινες ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ τὸ 1834 ἐκ τῆς Πέλλης (sic) τῆς Μακεδονίας, φεύγοντες τοὺς ἐξοντωτικούς διωγμοὺς τῶν Τούρκων...».

1. Βλ. Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Οἱ εἰς τὰ μητῶα τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 ἀναγραφόμενοι Μακεδόνες, «Μακεδονικά», τ. 12 (1972), σ. 34-64. Πρβλ. ἀκόμη Ν. Τοδόγουν-Β. Τραϊκόβ, *Bulgres participants dans les luttes pour la libération de la Grèce, 1821-1828*, Σόφια 1971, πολλαχού.

2. Βλ. τὴν ἀμέσως ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαν ἐργασίαν μου, σ. 64, ἀριθμ. 3.

3. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐγένετο παραβολὴ τῶν ὀνοματεπωνύμων τῶν ὑπογραφῶν πρὸς τὰ δεδομένα τῶν μητρώων τῶν ἀγωνιστῶν καὶ ἐνετοπίσθησαν εἰς τὸ πρωτόκολλον οἱ κάτωθι γνωστοὶ ἀγωνισταί, οἱ ὁποῖοι ἀναγράφονται εἰς τὰ μητῶα τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (κατὰ τὴν σειρὰν τῶν ὑπογραψάντων): α) Ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωματικῶν οἱ 62, 100, 88, 13, 8 καὶ 51, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 2αν σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου, οἱ 64, 63, 87, 92, 94, 95 καὶ 96, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 3ην σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου καὶ οἱ 11 καὶ 10, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 4ην σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου. β) Ἐκ τῆς τάξεως τῶν ὑπαξιωματικῶν οἱ 79 καὶ 88, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 2αν σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου, οἱ 96, 35, 44, 82, 17 καὶ 79, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 3ην σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου καὶ οἱ 47, 16 καὶ 36, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 4ην σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου. γ) Ἐκ τῆς τάξεως τῶν στρατιωτῶν οἱ 30, 24, 2 ἢ 3, 81, 10, 88 καὶ 28, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 3ην σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου καὶ οἱ 22, 12, 28, 51 καὶ 2 ἢ 3 ἢ 4, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὑπογράψαντας εἰς τὴν 4ην σελίδα τοῦ πρωτοκόλλου, ἦτοι ἐν ὄλῳ 37. Εἰς μερικὰς περιπτώσεις ἀγωνιστῶν συμφωνοῦν τὰ ἐπώνυμα εἰς τοὺς δύο καταλόγους, ἀλλὰ διαφέρουν τὰ ὀνόματα τούτων, θὰ ἐπρόκειτο δὲ προφανῶς περὶ συγγενῶν.

ξερμάτων, ἐπὶ διφύλλου χάρτου (μετὰ ἐνσφραγίστου χαρτοσήμου 25 λεπτῶν), διαστάσεων 0,205 × 0,285. Ἡ κατάσταση τῶν εἶναι ἀρίστη.

γ. Τὸ τρίτον ἔγγραφο εἶναι ἢ ἀπὸ 25.5.1846 αἰτησίς τοῦ Βεροιώως Γεωργίου Στέργου (προφανῶς Στεργίου), ὁ ὁποῖος μόλις τότε (1846) εἶχε ἀπελευθερωθῆ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, γεγονός τὸ ὁποῖον εἶναι ὁπωσδήποτε ἀξιοσημείωτον, προφανῶς ὅμως οὗτος δὲν θὰ ἠχμαλωτίσθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821-1822, ἀλλὰ μεταγενέστερα, δηλαδὴ εἰς μίαν ἐκ τῶν μετεπαναστατικῶν κινήσεων τῶν Μακεδόνων¹. Καὶ ὁ ἀγωνιστὴς αὐτὸς ἦτο ἀγνωστος μέχρι σήμερα².

Ἡ αἰτησίς τοῦ εἶναι γραμμὴν εἰς διφύλλον χάρτην (διαστάσεων 0,288 × 0,300), χρώματος ἀνοικτοῦ πρασίνου, ἄνευ λαθῶν, ἐγράφη δὲ ὑπὸ ἄλλης χειρός. Ἐκ δεξιᾶ ὑπάρχει ἢ ἐνδειξις «Ἄρ. 426», ἢ δὲ συνήθης ἀρίθμησις τῶν ἐγγράφων τοῦ ἀρχείου τούτου ἐγένετο εἰς τὸ ἄνω μέρος, περὶ τὸ μέσον. Ἡ κατάσταση τοῦ ἐγγράφου εἶναι μετρία.

δ καὶ ε. Τὰ ὑπ' ἀριθμ. τέσσερα καὶ πέντε ἔγγραφα εἶναι δύο ἐπιστολαὶ τοῦ γνωστοῦ Μακεδόνα ἱερωμένου Βενεδίκτου Κραλίδη (1765-1860)³, πρώτου ἐπισκόπου Δαλματίας, Ἀλβανίας καὶ Ἰστρίας, τὰς ὁποίας ἀπέστειλεν οὗτος εἰς Ἀθήνας ἐκ Βενετίας (10 Μαρτίου καὶ 23 Μαΐου 1846) πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον Πάικον, ὡς σημειώνεται εἰς τὸ νῶτον (4η σελίς) τοῦ δευτέρου ἐγγράφου, ἀναφέρονται δὲ εἰς τὸ θέμα τῆς δωρεᾶς τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἀποστολέως εἰς τὸν συνοικισμὸν τῶν Μακεδόνων τῆς Νέας Πέλλης.

Ἐκ τῶν ἐγγράφων αὐτῶν ἀποκτῶμεν ἀξιολόγους εἰδήσεις. Συγκεκριμένως, ἐκ τῆς πρώτης ἐπιστολῆς μανθάνομεν ὅτι ὁ ἐπιστέλλων εἶχε δωρίσει εἰς τὴν Δημοσίαν (= Ἐθνικὴν) Βιβλιοθήκην τῆς Ἑλλάδος (ὅπου εἶχε κληροδοτήσει καὶ τὴν ὑπόλοιπον βιβλιοθήκην του διὰ τῆς διαθήκης του) ἓνα κιβώτιον σπανίων βιβλίων, ἀλλὰ παρεξηγήθη μὲ τὸν ἔφορον τῆς Γεώργιον Κοζάκην Τυπάλδον⁴, καὶ κατόπιν τούτου ἤλλαξε γνώμην καὶ ἀπεφάσισε νὰ προσφέρῃ τὴν βιβλιοθήκην του εἰς τοὺς συμπατριώτας του πρόσφυγας Μακεδόνας, ἰδίως ἀφοῦ ἔμαθεν (ἀπὸ τὸν παραλήπτην τῶν ἐπιστο-

1. Βλ. περὶ τῶν κινήματων τούτων εἰς Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Ἡ ἐκστρατεία καὶ ἡ ἐπανάστασις εἰς τὸν Ὀλυμπον κατὰ τὰ ἔτη 1821-1822, ἔκδοσις Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη 1975, σ. 44-45, ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

2. Περὶ ἄλλων Βεροιώων βλ. τὴν μελέτην μου, Ἄγνωστοι Βεροιοὶ ἀγωνισταὶ τοῦ 1821, Βέροια 1971.

3. Περὶ τούτου βλ. προχείρως εἰς Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν, τ. 15ος, σ. 111 καὶ εἰς Ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικὸν Ἐλευθερουδάκη, τ. 8ος, σ. 149.

4. Περὶ τῆς δραστηριότητος τούτου διὰ τὸν ἐμπλουτισμὸν τῆς Δημοσίας (Ἐθνικῆς) Βιβλιοθήκης βλ. προχείρως εἰς Δημητρίου Μάργαρη, Πρόσωπα καὶ θέματα, Ἀθήναι 1962, σ. 119-134 (Ἡ ἱστορία τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ οἱ θησαυροὶ τῆς), καὶ κυρίως σ. 127-128, ὅπου δὲν ἀναφέρεται ἢ δωρεὰ τοῦ Κραλίδη.

λῶν του) περὶ τοῦ συνοικισμοῦ τῶν Μακεδόνων εἰς τὴν Ἀταλάντην. Τὴν ἀπόφασίν του ταύτην ἐγνωστοποίησεν εἰς τὴν σχετικὴν ἐπιτροπὴν, ὅτι δηλαδὴ προτίθεται νὰ ἀποστείλῃ τὴν ἐκ 3.000 τόμων βιβλιοθήκην του, τὴν ὁποίαν μάλιστα ἐσκόπευε νὰ ἐμπλουτίσῃ διὰ τῆς ἀγορᾶς καὶ ἄλλων βιβλίων. Εἰς τὴν δευτέραν ἐπιστολὴν ὁ Βενέδικτος ἀναφέρεται εἰς τὴν μέχρι τότε ἀλληλογραφίαν του μετὰ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ συνοικισμοῦ καὶ τὸν παραλήπτην τῶν δημοσιευομένων ἐπιστολῶν του καὶ ἐπανέρχεται μετὰ σχολαστικότητα εἰς τὸ γνωστὸν ἤδη γεγονὸς τῆς ἀποστολῆς βιβλίων του εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην. Ἐκφράζει τὴν χαρὰν του διὰ τὴν ἀναγγελθεῖσαν ἀνέγερσιν τῆς δημοσίας σχολῆς τῆς Νέας Πέλλης, διαβεβαιοῖ δὲ περὶ τῆς ἐγκυρότητος τῆς διαθήκης του καὶ γνωστοποιεῖ τὴν ἀπόφασίν του νὰ μεταφερθῇ ἡ βιβλιοθήκη του εἰς τὴν Νέαν Πέλλαν πρὸ τοῦ θανάτου του. Τοῦτο θὰ ἐγένετο σταδιακῶς, διότι καὶ ὁ ἴδιος ἤθελε νὰ μελετᾷ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι λόγιοι, οἱ ὁποῖοι προσέτρεχαν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ συμβουλευθοῦν τὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης του. Τέλος (εἰς προσθήκην), ἐρωτᾷ ἐπ' ὀνόματι τίνος πρέπει νὰ στείλῃ τὰ βιβλία καὶ τὴν εἰκόνα του.

Δὲν εἶναι γνωστὸν ποία ἦτο ἡ κατάληξις τῆς ὑποθέσεως, ἐὰν δηλαδὴ ἀπεστάλῃ καὶ παρελήφθῃ ἢ ὄχι ἢ ἐν λόγῳ βιβλιοθήκη εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς Νέας Πέλλης, τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶναι ὅτι δὲν ἐγένετο τοῦτο (καίτοι ὁ Βενέδικτος ἀπεβίωσεν εἰς τὴν Βενετίαν μετὰ 16 ἔτη, διότι ἐκ τοῦ ὕφους καὶ τῶν ὑπεφυγῶν τῶν ἐπιστολῶν του, γίνεται ἀντιληπτὴ ἡ ἀναβλητικότης, ὡς καὶ ἡ ἀστάθεια τοῦ χαρακτῆρος τούτου), ὡς συνέβη καὶ μετὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ βαρῶνου Κωνσταντίνου Μπέλλιου, ἡ ὁποία, ἐνῶ προωρίζετο διὰ τὸν δῆμον τῶν Μακεδόνων, κατέληξεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην¹.

Τὰ δύο ταῦτα ἔγγραφα ἔγραψεν ἰδιοχείρως ὁ ὡς ἄνω ἐπιστέλλων ἐπίσκοπος Βενέδικτος, ὁ ὁποῖος ἔγραφε συχνὰ ἀσυντάκτως καὶ ἦτο χαρακτηριστικῶς ἀνορθόγραφος, ὅπως φαίνεται ἐκ τῶν δημοσιευομένων (ὡς ἔχουν) κειμένων του. Μερικαὶ ὅμως ἀβλεψίαι ἴσως νὰ ὀφείλωνται εἰς τὴν ἐνδεχομένην κακὴν ὄρασίν του καὶ εἰς τὸ γῆρας. Ἡ πρώτη ἐπιστολὴ φέρει τὴν ἔνδειξιν M18 14 καὶ εἶναι γραμμὴν ἐπὶ διφύλλου λευκοῦ χάρτου, διαστάσεων 0,215×0,273, διατηρουμένου εἰς μετρίαν κατάστασιν. Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ ἔχει τὴν ἔνδειξιν M18 15, εἶναι δὲ γραμμὴν ἐπὶ ὁμοίου διφύλλου χάρτου. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ εἶναι γραμμὴν εἰς τὴν 1ην καὶ εἰς τὴν 2αν σελίδα, εἰς τὸ μέσον δὲ τούτων ὑπάρχει σχισμὴ, τὸ ἐλλεῖπον ὅμως μέρος τοῦ κειμένου ἀποκατεστάθη μετ' εὐχερείας. Εἰς τὸ ἄνω ἀριστερὸν μέρος τῆς 1ης, ὡς καὶ τῆς 3ης σελίδος τοῦ χάρτου, ὑπάρχει ἀνάγλυφον ὑδάτινον σημεῖον, ἦτοι κορώ-

1. Β. Δ. καὶ Ν. Ἀργυριάδου, ἔ.ἀ., σ. 35-38, 21-22 καὶ 38-39, Ἰ. Δέλλιου, ἔ.ἀ., σ. 25 καὶ 30, Ἀ. Βακαλοπούλου, ἔ.ἀ., σ. 171 καὶ Ἰωάννας Κωτσάκη, ἔ.ἀ., τευχ. 60, σ. 11.

να, και ἡ ἔνδειξις «ΒΑΤΗ», εἰς δὲ τὴν ἄγραφον 4ην σελίδα ὑπάρχουν ἐμφανῆ σημεῖα τῆς χρησιμοποιηθείσης βούλλας (βουλλοκεριοῦ), ἡ στρογγύλη σφραγὶς τοῦ ἑλληνικοῦ ταχυδρομείου (μὲ τὴν ἔνδειξιν «ΑΘΗΝΑΙ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ) 1846», ἐκ τοῦ συσχετισμοῦ δὲ ταύτης πρὸς τὴν ἡμερομηνίαν τῆς γραφῆς της δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἡ πληροφορία ὅτι ἡ ταχυδρομικὴ ἐπικοινωνία Βενετίας-Ἀθηνῶν ἐπραγματοποιεῖτο εἰς 12 ἡμέρας, ἐὰν βεβαίως ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐταχυδρομήθη αὐθημερόν) καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ παραλήπτου εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν.

γ. Τὸ κείμενον τῶν ἐγγράφων

1

Ἄριθ.

Πρωτόκολλον

Σήμερον τὴν εἰκοστὴν τοῦ μηνὸς ἀγούστου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ πέμ[π]του ἔτους ἐν Νέᾳ Πέλλῃ ἢ ἐπὶ τοῦ Συνοικισμοῦ τῶν Μακεδόνων ἐπιτόπιος τῆς Νέας Πέλλης ἐπιτροπὴ λαβοῦσα τὴν ὑπ' ἀριθ. 4137 ἀπὸ τῆς Τρ. Μ. Διαταγῆν τῆς Βασ. Διοικήσεως Φθιώτιδος, συνεκάλεσε τοὺς ἐν Πέλλῃ ἐύρισκομένους Μακεδόνας καθὼς καὶ τοὺς ἐν τῷ λιμένι τῆς Σκάλας, καὶ τοὺς ἐκοινοποίησε τὴν ὑπ' ἀριθ. 103693 Διαταγῆν τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν. ὅλοι δὲ ὁμοθυμαδὸν ἐξέφρασαν τὴν ἐγγνωμοσύνην των πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ὅτι συγκατετέθη τέλος πάντων νὰ διατάξῃ ἀποφασιστικῶς καὶ ἀμετατρέπτως τὴν σύστασιν τοῦ τῶν Μακεδόνων Δήμου διὰ τῆς ἀνυπερθέτου ἐκλογῆς τῶν Δημοτικῶν αὐτῶν ἀρχῶν. Συγχρόνως δὲ ἀπεφάνθησαν καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ συνεισφέρωσιν ἐξ ἰδίων των πρὸς ἀπάντησιν τῶν ἀναγκαίων ἐξόδων διὰ τὴν συντήρησιν τῆς δημορχίας, ἐὰν οἱ Νόμιμοι πόροι τοῦ Δήμου δὲν ἤθελον ἐπαρκεῖ εἰς τοῦτο.

Ὅθεν συνετάχθη τὸ παρὸν πρωτόκολλον, ὅπερ ἀναγνωσθὲν εὐκρινῶς καὶ μεγαλοφώνως εἰς ὑπὸν πάντων, ὑπεγράφη παρ' ὅλων αὐτῶν, καὶ τῆς ἐπιτοπίου τοῦ Συνοικισμοῦ τῶν Μακεδόνων ἐπιτροπῆς.

Ἡ ἐν Ν. Πέλλῃ τοῦ Συνοικισμοῦ

Ἐπιτροπὴ

Κ. Μπίνος

Α.Ν. Χαλκοτις

Ξ: Ἀθανασί(ον)

Θ[α]νασ[η]ς Π[α]σαφριανου

ἐλευθέριος Ἰοάνου

οἱ ἐν Νέᾳ Πέλλῃ καὶ τῆς Σκάλας κάτοικοι.

Σ. Παπ(α)δημητρί(ον)

Χαρίσης Νικολά(ον) ὀλύμπιος

Ἄντ. Μιχαῖλ	Δῆμος Α. Λάζου		
Ἀστέριος (;) Ἀποστόλου(;)	Τόλιος λ. λάζου		
Ἀθ. βλαχομιχάλη	Αημήτριος. Ν. Στυλούδης		
Ἰω. Ζαρκιαδάς(;) Β. Ντοκκαλιώτης[= Β. Ν. Κοκκαλιώτης:]			
κοσταντίς βλαχομιχάλι	Ἰωάννης Μ. μοβούλας(;)		
Γαρόφαλος ἀντωνί(ου)			
(...) (...) Περόδικα(;))	Ἀργύρι(ος) Ἀντωνίου Γιάκας	Ἀστεριος Πετροῦ	σ. 3
Γουλιὸς Μπζώτης	Ἄγγελις στεριου	γεωργιος διμητρίου	
Ἄνα: Μπιζιώτας	Ἰω. καρπουζης (;)	δάσκαλος	
Αημήτρ(ιος) Καλοχω- ρούκης	Ἀθ. Σκόνδρας	Β. Γεωργίου	
Θομας Βαγγος(;))	Ἰω. ἀντωνη	Θεοχάρης λα...	
Ιωαννης Τζηαμης	γηοργιος σηροπολος	Γιανης Σοκωλῆς(;))	
κοστας πα(πα)ζαχαρία	Ἰωάν. Γ. Συρόπουλος	Ιωανης μιχουλακις	
Γιακόβος στοροούπη	Μέλιος Γ. Συρόπουλος	ἀναγ. σταύρου	
Π. εμμανοηλ	Παναγιώτης Τσαρόπουλος	Ἄναγ. Β. Συροποῦλος	
Αημίτριος Χρίστου	Αημήτριος στέριου Μο- στάκας	Γ. (Χατζη) Χρήστου ὡς ἀγράμματος(...)	
λουκάς Σκοτιδάς	γιωργιος στεφαιλ(;))	Γεώργιος Τσατσαρώνης	
Ἰορ[έσ]της(;) απουσ- στολο	βασιλικως ιωαννου	Γ. Χ(ατζη) Χρήστου διὰ τον γιοργι(...)	
Ἰωάννης Αημητρίου	θοδοωρ[ος]κα[ραθο]δωρη(;))	Ἀστέριος Πέτρον	
Ταξιάρχης φλόρου	Βασιλις γιοργίου	Γεώργιος Ἀστερίου	
Νικολαὸς νάκου	ἀθανασιος μαντασης	θεοδορις ἀνατολίτης και δηαυτὸν	
Γρηγόρ(ιος) Μπίνος	διμος θεοχαρισ	ὄς ἀγγράματος	
μαργαρητης αθα[νασί]ου	Νικόλαος Τρουμπέτας	Γεώργιος Ἀστερίου δηὰ τὸν Α: κοννούπην Γεώργιος Ἀστερίου	
νικολαος πλιχαβας(;))	Χρυστο μυλησοβος(;))	Ἰωανα(;) (...)	
Τριαντάφυλλ(ος) Γεωργίου	σταματις στιρε	θ. ἄγγελου	
Λοακος: Α. Χορμαβα	βασιλις Δουμπιώτης(;))	Σωτίρης Κωνσταντίνου	
Γιαννάκης Ἀθανασό- πολος	παναγηοτι Τόλλους	αλεξις αντωνί(ου) και ος ἀγράματος	
Αημήτριος φλόρος	Μιχαλις βασιλιου	Αημητρί(ου) Σ.Π(α)πα [=Σ. Π(α)παδημητρίου]	
Χ:(ατζη)στάθης ῥέξης			
Μηχάλης ἀντωνίου Καὶ ὄς ἀγράμματος	Παναγιώτης Μπαδόπουλος		σ. 4
Γρηγ. Π. Μπίνος			
Μανόλης Μπαρούτας	Ταξιαρχις φλορος		
Α. Ἀστερίου Μπίνος ἀγράματος Γ.Π.	στεργιος βασιλίου		

Μπινος	Χρίστος ἰωάνου
Νικόλαος κοντός(;))	Παῦλος ᾽Αθανασίου
διμίτριος ἀφιλακτος(;))	(...) πουλυχρονης
Κωνστ(αντίνος) Παπαπαλουκᾶ	Ε.Δ. Διακόπουλος
᾽Ιωανις γεοργί(ου) και διαντόν	Εὔσ. Χ. φλώρου
Σ. παπ(ᾶ) δημητρί(ου)	Δ. Ναοῦμ
Στέριος Ἰωάνου και διαντόν Αστεριος	Μηγάλης ναοῦμ
Πετρον	διμήτριος κόκινος
Γεοργακις δημητρί(ου) και διαντόν	διμίτριος ζουρνιτζίης
Αστεριος Πετρον	ζήσης νικολάου
Εὔστάθ[ιο]ς Κ. Μπαλῆς	Χριστόδουλος (...)
Κυριαζῆς παπαδόπουλος	Β.Δ (;) Τομπιοτης (;)
Αημητριος Μποστακόπλος	γ. γαλατζανος(;))
Αηατον ἀγραματον Χατζη	(...) βασιλίου
(...) (...) Δημητριος Μποστακόπλος	(...) (...)
Σταματης παναγηοτου	παναγιότης σπύρου
Αημητριοις ᾽Αργύρης	Χριστος κοποπουλος(;))
Παναγιωτης Κυριακου	Μιχαήλ καλογιωρης(;))
στέριος Εμμανήλ	Γιανης Καρακούκης
Γεώργιος ᾽Αθανασίου	Νάνος ἔμμανονήλ βέρρο(οιος)
	μανολίος: ἔμμ. βέρρο(οιος): ἦς ἔλιψη:
	του
	Νάνος βέροδοιος:

2

᾽Αθ. 415

Πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι συνοικισμοῦ τῶν Μακεδόνων Ἐπιτροπήν.

Ὁ ὑποφαινόμενος, οὗ ἡ Πατρις θεσσαλονίκη τῆς τῶ ὀθωμανικῶ Κράτει Μακεδονίας, καὶ ὅστις ἔκτοτε τοῦ 1835, διαμένων εἰς τὴν Ἑλλάδα αὐτὴν ὑπερέτησα τὴν ὀφειλομένην τετραετίαν παρὰ τῶ ἱπικῶ Τάγματι στρατιωτικῶς. ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ συνοικήσω μετὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι μακεδόνων, δέομαι τῆς Ἐντ. Ἐπιτροπῆς ταύτης νὰ εὐαρεστηθῆ νὰ σημειώσῃ καὶ τὸ ἔμὸν ὄνομα εἰς τὸν περὶ τοῦ αὐτοῦ συνοικισμοῦ κοινὸν κατάλογον.

᾽Υποσημειοῦμ' εὐσεβάστως

Εὐπειθέστατος

᾽Ιωάννης Μιχαήλ.—

Ἐν Ἀθήναις

τῆ 28 = Ἰαννου(αρίου) = 1846.

3

Ἀθῆναι τὴν 25 Μαΐου
1846

Ἀρ. 426

Πρὸς

τὴν Σ. ἐπὶ τοῦ Συνοικισμοῦ τῶν Μακεδόνων Ἐπιτροπῆν.—

Ὁ ὑποφαινόμενος ἐκ Βερρῳίας τῆς Μακεδονίας, μόλις ἐλευθερωθεὶς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, διέμενον μέχρι τοῦδε ὑπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐπικρατείας. Νῦν δὲ θέλων νὰ λογισθῶ ὡς μέλος τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, παρακαλῶ τὴν Σ. ταύτην ἐπιτροπῆν ἵνα μὲ ἐγγράψῃ εἰς τὸν τῆς Νέας Πέλλης δῆμον, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὸ ἐπισυναπτόμενον ἀποδεικτικόν, καὶ ἐφοδιάζουσα μὲ μὲ τὸ ἀνήκον ἐγγραπτῆριον

ὑποσημειοῦμαι.—

Εὐπειθέστατος
γεωργηος στεργου

4

Εὐγενέστατε Κύριε!

Περὶ τὸν κρίνον νὰ ἐπαναλάβω ὅσα πρὸς τὴν Ἐπιτροπῆν ἔγραψα, ἐκφράσας τὰ αἰσθήματά μου καὶ τὴν γνώμην μου Περὶ τῶν συνοικισθέντων ἐν τῇ Νέᾳ Πέλλῃ Μακεδόνων, Περιορίζω δὲ τὸν λόγον μου μόνον εἰς τὸ νὰ ἐπαινήσω κατ' ἀξίαν τὸ φίλτατόν μοι φιλογενές Σου Πρόσωπον διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἡμετέρους Μακέδονας ἀγάπην Σου, ὑφ' ἧς κινούμενος μὲ προέτρεψες εἰς ἔργον εὐάρεστον μὲν εἰς ἐμὲ καὶ εὐκατόρθωτον, κοινωφελέστατον δὲ εἰς αὐτούς. Εὐγε τῆς Σῆς φρονίμου καὶ φιλανθρώπου γνώμης!

Εὐκαιρον δὲ νομίζω ἐνταῦθα νὰ σοὶ γνωστοποιήσω τὸ ἀκόλουθον: Γινώσκεις καλῶς ὅτι πρὸ ἐνὸς ἔτους κατ' αἴτησιν τοῦ ἐφόρου τῆς ἐν Ἀθήναις δημοσίας βιβλιοθήκης Κυρί(ου) Γ. Τυπάλδου, ἔστειλα εἰς Ἀθήνας δωρεὰν ἐν κιβώτιον βιβλίων πολυτίμων καὶ σπανίων. Ὁ γεννάδιος οὗτος παραλαβὼν τὸ δῶρημα, οὐ μόνον τὴν δέουσαν ἀπάντησιν περὶ τῆς περιλαβῆς αὐτοῦ δὲν ἔκαμε κατὰ χρέος καὶ ἔθος κόσμον πολιτισμένον καὶ πεπαιδευμένον, ἀλλὰ, πρᾶγμα ἀπίστευτον διὰ τὴν ἀτοπίαν του, ἐτόλμησε νὰ καταχωρήσῃ εἰς τὴν ἐφημερίδα τοῦ Χρόνου ἐν ἄρθρον (τὸ ὁποῖον Σᾶς εἶναι γνωστόν, δὲν ἀμφιβάλλω) διὰ τοῦ ὁποῖου κατατόξευσε τὴν ἐμὴν φιλοτιμίαν, ἀνταγωνιζόμενος τρόπον τινὰ νὰ τοῦ σταλθῇ τὸ ἀντίγραφον τῆς διαθήκης μου, ἐπικυρωμένον παρὰ τὰς ἐντεῦθεν τοπικὰς ἀρχάς, δείχνωντας μὲ τοῦτο ὅτι εἶμαι ἄνθρωπος πλαστολόγος ψεύστης καὶ ἀπατεῶν! Τὸ τόλμημά του ἐδέχθην μὲ ὑπομονήν, καὶ μολονότι ἐπλήγην κατὰ τι δὲν ἔκρινα νὰ ἀντιτοξέσω καὶ ν' ἀποδώσω κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἐπιφυλαττόμενος νὰ ἐλέγξω τὴν ἀτοπίαν καθὼς πρόπει.

Ἐκτοτε δὲ δυσαρεστηθεὶς εἰς τὸν ἀγνώμονα τρόπον, ἔβαλον κατὰ νοῦν

σ. 2 νὰ προσφέρω τὴν ἐμὴν βιβλιοθήκην εἰς τοὺς ἐμοὺς Μακεδόνας, ἀλλ' ἀμφίβολουσ ὄν περὶ τῆς συνοικίσεως αὐτῶν ἐν Ἀταλάντῃ τῆς Λοκρίδος, ἀπείχον τὴν περὶ
 τούτου ἀπόφασίν μου, καὶ διῆγον μὲ σιωπὴν. Τώρα δε, ὅταν | ἐπληροφορήθην
 διὰ τῶν ὑμετέρων γραμμάτων τὴν ἀλήθειαν, ἐξέφρασα πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν
 τὴν ἀπόφασίν μου, καὶ ἐβεβαίωσα ταύτην, ὅτι οἱ λόγοι μου εἶναι λόγοι τοῦ
 ἐνδιαθέτου λόγου, καὶ ὅτι θέλουν ἐκτελεσθῆ κατὰ τὸν πόθον τὸν ἐμὸν καὶ τὸν
 ὑμέτερον.

Ἡ βιβλιοθήκη μου αὕτη, ἄχρις ὥρας σύγκειται ὑπὲρ τῶν τρισχιλίων Σω-
 μάτων. Τώρα δὲ διαπραγματεύομαι ν' ἀγοράσω τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μαν-
 φρίνου (del Manfrin), καὶ τὸ περισσότερον μ' ἐρεθίζει εἰς τὴν ἀγορὰν αὐτῆς,
 διότι εἶναι εἰς αὐτὴν ἡ Πολυγλώττα, καὶ τὰ ἅπαντα Ἐφραϊμ τοῦ Σύρου, ἡ βι-
 βλιοθήκη τοῦ Γαλλάντι, καὶ πολλότατα ἄλλα σπάνια καὶ δυσεύρετα Γραικο-
 λατῖνα βιβλία.

Ἀσπαζόμενος εἰλικρινῶς τὴν Σὴν εὐγένειαν, καὶ εὐχόμενος αὐτῇ πᾶν
 οὐράνιον ἀγαθόν, ἔποσημειοῦμαι

Ὁ Πρῶν Λαλματίας, Ἀλβανίας καὶ Ἰστρίας
 Βενέδικτος Κραλίδης

Ἐν Βενετία τῇ 10 Μαρτίου 1846

5

Ἐκλαμπρότατε καὶ φιλογενέστατε Κύριε Ἀνδρόνικε!

Τρεῖς μέχρι τοῦδε ἔλαβον ὑμετέρας ἐπιστολάς, δύο μὲν πρότερον συνάμα
 ἐλθούσας, ἐξ ὧν ἡ μία μὲν, γραμμαμένη τῇ 9 φεβρουαρίου ἐξ' ὀνόματος τῆς
 φιλογενοῦς Ἐπιτροπῆς, ἡ δ' ἄλλη παρὰ τῆς Σῆς ἐκλαμπρότητος ἡμερολογου-
 μένη τῇ 28 Ἀπριλί(ου). τὴν δὲ τρίτην ἔλαβον προχθές, καὶ ταύτην γεγραμ-
 μένην τῇ 5 τρέχοντος. ὅλαι ἀπλανῶς διηρθύθησαν εἰς Βενετίαν, καὶ ἐν καιρῷ
 μοὶ ἐνεχειρίσθησαν. ἐγὼ δὲ τὴν δέουσαν ἀπόκρισιν σύγκαιρα, δὲν ἀπέδωκα,
 διότι ἤμουν, καὶ εἶμαι βεβουθισμένος εἰς μερίμνας περὶ τῆς μεγάλης καὶ ἀθερά-
 πεύτου ζημίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνελπίστως μ' ἔρριψεν ὁ πολλὰ παρ' ἐμοῦ ἐνερ-
 γηθεὶς ἀχάριστος καὶ κατάρατος Ἀρδοῖνος, Γάλλος, Γαμβρός τοῦ Γιαννο-
 βάκη, ἀνὴρ ὑποκριτῆς, ψεύστης καὶ ἀπαταιῶν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεμψα, ὡς
 γινώσκετε, πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις δημοσίαν Βιβλιοθήκην μέρος τῶν βιβλίων
 μου. Ἀλλ' ὁ γέγονεν οὐκ ἀπογίνεται, καὶ χρεία ὑπομονῆς!

Ἀποκρινόμενος δὲ τώρα (ἐπαναλαμβάνω μέρος ἀπὸ τὰς τρεῖς ἐκεῖνας)
 διὰ μιᾶς ταύτης, ἐκφράζομαι πρῶτον τὴν ὁποῖαν ἠσθάνθην ἀνεκφρα[στον]
 χαρὰν, μαθὼν ὅτι σπεύδετε εἰς ἀνέγερσιν δημοσίας σχολῆς, κα[τα]στήματος
 τόσον ἀναγκαίου καὶ κοινωφελούς, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν [τοῦ] νοὸς φωτισμόν,
 τοῦ ὁποίου παρόντος μὲν εὐδαίμων ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων, ἀπόντος δέ, τρισάθλιος·

Εἶθε ὁ Πανάγαθος Πατήρ τῶν φώτων νὰ εὐλογήσῃ ταύτην μετὰ τοῦ νεοσυστάτου Δήμου!

Περὶ δὲ τῆς ἀφ' ἑνὸς εἰς ἄλλο κράτος ἐξαγωγῆς τῆς ἐμῆς Βιβλιοθήκης Σᾶς δίδω ἀπόλυτον βεβαιότητα ὅτι αὕτη δὲν θέλει ἀπαντήσῃ οὐδεμίαν δυσκολίαν, πρῶτον ὅτι τόσον ἀσφαλῶς εἶναι κατασκευασμένη ἡ ἐμὴ Διαθήκη, ὥστε οὐδεμία ἐπιχειρήσις λόγου πονηρίας δύναται νὰ τὴν ἀνατρέψῃ· δεύτερον δὲ ὅτι ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις, νομιμωτάτη οὖσα, τῶν ἀδυνάτων, εἶναι νὰ καταπατήσῃ τοὺς ὁποίους προστατεύει νόμους. Πλὴν ἐγὼ Σᾶς ἀναγγέλλω τὸ πάντων κάλλιστον, ὅτι ἡ ἐμὴ βιβλιοθήκη θέλει μετακομισθῆ εἰς τὴν Νέαν Πέλλαν τῶν συμπολιτῶν μου Μακεδόνων | πρὸ τῆς ἐμῆς τελευτῆς. Τοῦτο δὲ θέλει πράξω, σ. 2 ὅχι διότι φοβοῦμαι τὰς ὁποίας ὑπελάβατε μελοῦσας ἐνδεχομένας δυσκολίας, διότι πάλιν λέγω ὅτι ἡ ἐμὴ διαθήκη βαίνει εἰς θεμέλιον ἄσειστον καὶ ἀδιάρρηκτον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἴδω πεπληρωμένην τὴν ἐμὴν ἐπιθυμίαν ἔτι ζῶν.

Ἄμα ἡσυχάσῃ ὀλίγον τὸ τεταραγμένον μου πνεῦμα θέλει Σᾶς πέμψῃ μέρος ἀξιόλογον τῶν βιβλίων μετὰ τῆς ἐμῆς εἰκόνας· μετὰ καιρὸν δὲ τινὰ ἄλλα, καὶ πάλιν ἄλλα ἕως τῆς τελείας αὐτῆς μετακομίσεως. Πιστεύσατέ μοι, εὐμενέστατα, ὅτι ἐπόθουν νὰ μετακομίσω διὰ μιᾶς ὅλην τὴν βιβλιοθήκην, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐντροφῶ πολλάκις ἐν τῇ μελέτῃ τῶν γραφῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ λόγοι τινὲς καὶ ἡμέτεροι καὶ ἀλλογενεῖς ἐρχόμενοι θεωροῦν, ὁ μὲν τοῦτον, ὁ δὲ ἄλλον Συγγραφέα, διὰ ταῦτα ἔκρινα νὰ κάμω τὴν μετακόμισιν αὐτῆς κατὰ διαλείματα· θέλει μετακομισθῆ ὅμως κατὰ τὴν ἐμὴν ἐπιθυμίαν ὅλη πρὸ τῆς ἀποβιώσεώς μου.

Πρὸς δὲ τὸν Κύριον Πρωθυπουργόν, κατὰ τὸν ἐμοῦ στοχασμόν, δὲν κρίνω πρέπον νὰ γράφω ὡς μοι προτρέπετε, διότι, αὐτὸς ἐσιώπησε βαθεῖα[ν] [σιωπ]ήν, ἐν ᾧ χρόνῳ ἔπρεπε νὰ λαλήσῃ· ὁ δὲ Κύριος Τυπάλδος ὁ τῆς δημ[οσίας] βιβλιοθήκης ἐπιστάτης, οὐ μόνον ἀπάντησιν τὴν ὑπὸ παντὸς πολιτι[σμέ]νου κόσμου ἀπαντουμένην ἐν ταῖς τοιαύταις ὑποθέσεσι δὲν ἀπέδωκεν, ἀλλ' εὐαρεστήθη ὁ καλότυχος νὰ καταχωρήσῃ εἰς τὴν ἐφημερίδα τὸν Χρόνον ἐκεῖνον τὸν λόγον τὸν οὐκ ὀλίγην ὕβριν φέροντα εἰς τὸ πρόσωπόν μου, τὸ ὁποῖον καὶ ἀνεγνώσατε καὶ ἐγνωρίσατε, καὶ διὰ τοῦτο περιττὸν νὰ κάμω τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

Μὲ ἀγάπην ἐγκάρδιον ἀσπαζόμενος τὴν ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα καὶ τοὺς Σεβαστοὺς ἐπιτρόπους τοῦ Σηνοικισμοῦ τῶν Μακεδόνων, Σᾶς εὐχομαι παρὰ Θεοῦ Πᾶν ἀγαθὸν ἀληθές, μένω.

Ἐν Βενετία τῇ 23 Μαΐου 1846

Ὁ Πρῶτος Δαλματίας Βενέδικτος Κραλίδης

Προσθ: Παρακαλῆται ἡ ἐκλαμπρότητα νὰ με εἰδοποιήσῃ πρὸς τίνα νὰ διευθίνω τὰ βιβλία καὶ τὴν εἰκόνα?

3. ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΓΕΡΟΥ-ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ-ΟΛΥΜΠΙΟΥ ΔΙΑΜΑΝΤΗ

α. Εἰσαγωγικά

Εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος (Ι.Ε.Ε.Ε.) περιλαμβάνεται πλῆθος ἐγγράφων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ μένουσιν εἰσέτι ἀνέκδοτα. Τελευταίως (30-31.12.1972 καὶ 2.1.1973) εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἰδῶ ἐπὶ τροχάδην τοὺς δακτυλογραφημένους καταλόγους τούτων, ὅπου καταχωρίζεται περίληψις τῶν περιεχομένων των. Ἐν συνεχείᾳ ἀνεζήτησα τὰ πρωτότυπα δι' ὅσα ἐγγραφα ἔκρινα ὅτι εἶναι ἐνδιαφέροντα, τὰ ἐξήτασα καὶ ἔλαβα φωτοτυπίας τούτων καὶ συγκεκριμένως ἐκείνων, τὰ ὅποια εὐρέθησαν εἰς τὰ σχετικὰ ἐρμάρια¹.

Εἶναι εὐχῆς ἔργον νὰ ἀναληφθῇ σοβαρὰ προσπάθεια, διὰ κρατικῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως, πρὸς δημοσίευσιν ἅπαντος τοῦ πλουσιωτάτου αὐτοῦ ἀρχείου, διότι περιέχονται εἰς τοῦτο λίαν ἀξιόλογα ἐγγραφα, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις θὰ βοηθήσῃ σοβαρῶς εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας, εἰς τὸν ἐμπλουτισμὸν τῶν γνώσεών μας καὶ εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης διὰ τὴν νεοελληνικὴν ἱστορίαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας.

Ἐκ τῶν εἰς χεῖρας μου εὕρισκομένων φωτοτυπιῶν ἐγγράφων, τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὴν Μακεδονίαν, δημοσιεύονται κατωτέρω ὠρισμένα, ἄλλα δὲ θὰ συμπεριληφθοῦν εἰς ἐπομένας συλλογὰς μου.

β. Τὰ δημοσιευόμενα ἐγγραφα

Ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῆς Ι.Ε.Ε.Ε., εἰς μὲν τὴν παροῦσαν παράγραφον δημοσιεύονται πέντε ἐγγραφα, ἄλλα δὲ ἐξ καταχωρίζονται εἰς τὰς ἐτέρας παραγράφους.

α, β καὶ γ. Τὰ πρῶτα τρία ἐγγραφα εἶναι ἐπιστολαὶ τοῦ Μακεδόνα ἀγωνιστοῦ Γέρου Καρατάσου². Ἡ πρώτη τούτων ἀπευθύνεται (τὴν 17 ἢ 27 6.1823, ἐκ τῆς Παναγίας) πρὸς τοὺς ἐφόρους προφανῶς τῶν Τρικκέρων³,

1. Εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῆς Ι.Ε.Ε.Ε. κ. Ἰωάννην Α. Μελετόπουλον, διότι ἐπέτρεψε τὴν ὡς ἄνω ἐρευνάν μου καὶ τὴν λήψιν φωτοαντιγράφων, ὡς καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς ἐταιρείας, ἰδίᾳ δὲ τὴν κ. Μ. Μινώτου, διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν προθυμίαν των πρὸς ἐξυπηρέτησίν μου, καὶ δὴ εἰς ἡμέρας ἑορτῶν.

2. Περί τούτου βλ. Ἀπ. Μ. Τζαφεροπούλου, Οἱ Καρατασαῖοι, Α' Ὁ γέρο Καρατάσος, Βέροια 1971 καὶ Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Σχεδιάσμα περὶ τοῦ Γέρο Καρατάσου καὶ τῆς οἰκογενείας του, «Μακεδονικά», τ. 9 (1969), σ. 295-315, ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

3. Ἄλλαι ἐπιστολαὶ τοῦ Καρατάσου πρὸς τοὺς ἐφόρους τῶν Τρικκέρων ἀναδημοσιεύονται (ἀπὸ τὸ περιοδικὸν «Προμηθεύς», τ. 2ος, σ. 128-129) ὑπὸ τῶν Δημητρίου Κ. Τσοποτοῦ, Ἡ Θεταλομαγνησία (Πήλιον) καὶ τὸ φρούριον τοῦ Βόλου κατὰ τὴν

καὶ διὰ ταύτης ζητεῖ ὁ Καρατάσος, ὅπως ἐφοδιάζουν μὲ τρόφιμα τὸν καπετὰν Ἀναστάσην. Διὰ τῆς δευτέρας ὁ Καρατάσος καλεῖ (5.6.1823) τὸν καπετὰν Ἀναστάσην νὰ ἔλθῃ εἰς συνάντησίν του ἄνευ καθυστερήσεως, ἡ δὲ τρίτη (τῆς 23.7.1823) ἐστάλη εἰς τὸν αὐτὸν καπετάνιον καὶ πρὸς ὄσους ἄλλους εὐρίσκοντο εἰς τὸ πλοῖον, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπέστειλεν οὗτος δύο σκλάβους διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ карабиού των.

Καὶ αἱ τρεῖς ἐπιστολαὶ προέρχονται ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Γεωργίου Μαζαράκη, ὁ ὁποῖος ἐξετέλεσεν ἀποστολὴν συλλογῆς ἐγγράφων (1884), καὶ φέρουν τοὺς ἐξῆς ἀριθμούς: Ἡ πρώτη 1525 (καὶ τὸν εἰδικὸν ἀριθμὸν, τῆς συλλογῆς Μαζαράκη 9), ἡ δευτέρα 1535 (καὶ τὸν εἰδικὸν ἀριθμὸν 16) καὶ ἡ τρίτη 1536 (καὶ τὸν εἰδικὸν ἀριθμὸν 17). Κάτωθεν τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Καρατάσου ἐτέθη ἡ ἀτομικὴ σφραγίς του¹ «ΤΑ/СΙΟ», ἐντὸς ἄστρου, ἦτοι δύο συμπλεκόμενων ὀρθογωνίων τριγώνων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν ἔχει τὴν βάσιν του ἀνεστραμμένην. Αἱ ἐπιστολαὶ εἶναι γραμμέσαι ἐπὶ λευκοῦ (πορώδους, χάρτου) διαστάσεων 0,110×0,155 ἢ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα καὶ 0,80×0,13 ἢ τρίτη. Εἰς τὸ ὀπίσθιον μέρος τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς ὑπάρχει ἡ σημείωσις: «Τῆ 5: Ἰουνίου: 1823: παναγία Τρικέρων/ἔλαβον τὸ παρὸν εἰς τὰς 7: ὄρας τῆς ἡμέρας».

δ. Τὸ τέταρτον ἐγγραφοῦν εἶναι ἐπιστολὴ τῆς 17.4.1831 τοῦ Δημητρίου (Τζάμη) Καρατάσου πρὸς τὸν Πρόξενον τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν Ἄγγελον Μουστοξύδην², διὰ τῆς ὁποίας οὗτος συνιστᾷ εἰς τὸν παραλήπτην τῆς τὸν Ναουσαῖον ἀγωνιστὴν Δῆμον Ἀθανασίου³, εἰς δὲ τὸ πλάγιον (ἀριστερόν) μέρος τῆς ἐπιστολῆς ὁ Τζάμης προσέθεσε τοὺς χαιρετισμοὺς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κώστα⁴. Τὸ ἐγγραφοῦν ἔχει τὸν ἀριθμὸν 16.735, προέρχεται ἐξ

ἐπανάστασιν τοῦ 1821, «Θεσσαλικά Χρονικά», τ. 1 (1930), σ. 23-54 καὶ δὴ εἰς σ. 35-36 καὶ Γιάβ. Κορδάτου, Ἡ ἐπανάστασις τῆς Θεσσαλομαγνησίας στὸ 1821, Ἀθήνα 1930, σ. 119 καὶ 127-128. Περὶ τῶν γεγονότων εἰς τὸ Τρίκερι κ.λ. καὶ τῆς ἐκεῖ δράσεως τοῦ Καρατάσου καὶ ἄλλων Μακεδόνων ὑπάρχει πλουσία βιβλιογραφία, παλαιὰ καὶ νεωτέρα.

1. Βλ. τὴν σφραγίδα καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Καρατάσου εἰς Ἰωάννου Πετρώφ, Περίδοξος κλεφτουριά τῆς Μακεδονίας, βιογραφία 28 κλεφταρματολῶν τῆς, εἰσαγωγὴ μετὰ καταλόγου τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Πετρώφ, προσθήκαι καὶ ἐπιμέλεια Γεωργίου Χ. Χιονίδου, Θεσσαλονίκη 1972, εἰκ. 5, ἀριθμ. στ' καὶ εἰκ. 7, ἀριθμ. 2.

2. Περὶ τοῦ ρόλου εἰς τὴν Μακεδονίαν τοῦ Ἀγγέλου Μουστοξύδου, βλ. προχείρως Ἀποστολοῦ Ε. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, σ. 630-631, ὅπου (σημ. 4) καὶ βιβλιογραφία, τὸ θέμα ὅμως τοῦτο ἀξίζει νὰ διερευνηθῆ διεξοδικώτερα. Ἐκ τῶν ἐγγράφων τῆς παρουσίας συλλογῆς θὰ γίνῃ ὅπωςδήποτε κάπως γνωστὴ ἡ συμβολὴ τοῦ φιλοπάτριδος τούτου ἀνδρὸς εἰς τὴν προσπάθειαν συνδρομῆς τῶν Μακεδόνων ἀγωνιστῶν καὶ κυρίως τῶν ὑποδούλων. Βλ. καὶ τὰ ἐπιλεγόμενα εἰς τὸ τέλος τῆς ἀνα χειρας ἐργασίας.

3. Δὲν γνωρίζομεν τὸν ἀγωνιστὴν τούτον ἐξ ἄλλης πηγῆς. Τὸ ἐπώνυμον (πατρώνυμον) ὅμως τοῦτο ἔφεραν πολλοὶ Μακεδόνες ἀγωνισταί.

4. Περὶ τούτου βλ. τὴν ἐργασίαν μου, Σχεδιάσμα..., ἔ.ἀ., σ. 312, ἀριθμ. γ'.

ἀγορᾶς καὶ εἶναι γραμμένον ἐπὶ μονοφύλλου χάρτου, διαστάσεων 0,22×0,32, φέρει δὲ κηλίδας μελάνης ἄνω δεξιά. Εἶναι ἄγνωστοι οἱ σκοποὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ναουσαίου ἀγωνιστοῦ εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐὰν δηλαδὴ ἐπεδιώκετο διὰ ταύτης ἢ ἰκανοποιήσις προσωπικῶν αἰτημάτων ἢ πρέπει νὰ ἐνταχθῆ καὶ αὐτὴ εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἐπανειλημμένων προσπαθειῶν τοῦ Τζάμη Καρατάσου καὶ τῶν ὑπολοίπων καπεταναίων τοῦ Ὀλύμπου, διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἰδιαίτερας πατρίδος των.

ε. Τὸ πέμπτον ἔγγραφον εἶναι ἢ ἀπὸ 8.6.1846 ἐπιστολὴ τοῦ γνωστοῦ καπετάνιου τοῦ Ὀλύμπου Νικολάου Διαμαντῆ-Νικολάου¹ πρὸς τὸν Ἄγγελον Μουστοξύδην, διὰ τῆς ὁποίας τὸν εὐχαριστεῖ διὰ τὰς γενομένας εἰς τοῦτον ἐκδουλεύσεις. Ἡ ἐπιστολὴ ἐστάλη διὰ τοῦ γνωστοῦ καπετάνιου τοῦ Ὀλύμπου Ἀθανασίου Συροπούλου². Εἰς ταύτην ἀναφέρονται (ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν κατονομάζονται) καὶ δύο ἀνεψιοὶ τοῦ Διαμαντῆ. Τὸ ἔγγραφον φέρει τὸν ἀριθμὸν 16.731 καὶ κάτωθι τούτου κατεγράφη μεταγενεστέρως περιλήψις του εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Εἶναι γραμμένον ἀνορθογράφως καὶ ἀσυντάκτως ἐπὶ διφύλλου χάρτου, διαστάσεων 0,215×0,280, εἰς δὲ τὴν 4ην σελίδα ὑπάρχει ἡ ἐξῆς σημείωσις: «Τῷ ἐκλαμπροτάτῳ καὶ προξένῳ παρὰ τῆς Μεγάλης Αὐτοκρατορίας κ.τ.λ. κ. Ἄγγελον Μουστοξύδην / εἰς Θεσσαλονίκη», ὡς καὶ σαφὲς ὑπόλειμμα βουλλοκεριοῦ. Προέρχεται ἐξ ἀγορᾶς.

γ. Τὸ κείμενον τῶν ἐγγράφων

1

Κύριοι ἔφορη Σὰς χαιρετῶ

ὁ καπητὰν ἀναστάσις, ἦλθεν πρὸς ἐμένα καὶ κλάφτικεν ὅτι δὲν τὸν δίδετε μίτε φομὴ καὶ δὲν τηχένη, ναῖνε ἀνευχαρίσττος, ἀλλὰ νὰ τὸν ἠγονομήσετε διὰ μὴν ἀπερὸν νηστικὸς καὶ δηψασμένος καὶ ὅς φρόνημη γνορίζετε τὸ δίκιον ὅποῦ ἐχη ὁ καθεὶς καὶ νὰ τὸν ἠγονομάτε νὰ μὴν ἔρχοντε καὶ μὲ φορτόνοντε ὄλοι ἠμπελάδες: καὶ ἠγιένετε.

Τ.Σ. *Καρατάσιος τῆ: 17: Ἰουνί(ον) 1823: παναγία*

2

Καπετὰν ἀναστάσι βλεπόντας τὸν τεσκερὲν μου νὰ ἐρθῆς τὸ ογληγορότερον· τζεβάπι δὲν μου δῆνεις

Τ.Σ.

καρατάσιος

1. Περὶ τούτου καὶ τῆς δράσεώς του βλ. τὴν μονογραφίαν μου, Ἡ ἐκστρατεία..., ἔ.ἀ., πολλαχοῦ. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο δημοσιεύονται καὶ τρεῖς αἰτήσεις τῆς χήρας τούτου Μεταξιάς, δηλαδὴ τὰ ἔγγραφα 5-7.

2. Βλ. τὸ προαναφερθὲν βιβλίον μου, Ἡ ἐκστρατεία..., σ. 33, 53-54, 79 καὶ 85.

3

Καπιτὰν ἀναστάσι καὶ ληπὴ ὁποῦ εἶστε εἰς τὸ καράβι Σας στέλνομεν διὸ σκλάβους καὶ νὰ τοὺς ἔχετε νὰ παστρέβουν τὸ καράβι καὶ τὶς χρεῖες καὶ νὰ τοὺς ἔχετε ἔγνηα καὶ ὄχη ἄλω

Καρατάσιος

τῆ: 23: Ἰουλί(ου)

Τ.Σ.

1823

4

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον Πρόξενον τῆς Μ: Πασῶν τῶν ῥωσσιῶν
Κύριον Κ. Ἄγγελον Μουστοξυῦδην

Χρέος ἀπαραίτητον, νομίζω ἐκλαμπρότατε! διὰ νὰ σπεύσω πάντα ἐπερωτῶν καὶ μαθάνειν τὰ αἴτια τῆς Μυριοποθήτου μοι ἐφέσεως Σας, καθὸ τὰ μεγάλα καὶ λαμπρὰ κατορθώματα πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς Πατριῶτας γινόμενα ἀπὸ μέρους τῆς ἐκλαμπρότητός Σας ὑποχρεοῦσι ἕκαστον διὰ νὰ καυχῆθῃ, ὡς ὄντως, ἄξιος καὶ νὰ νομίζῃ ὅτι ὑπερασπίζεσθε τὴν φιλογένειαν.

Ἐπιφέρων τὸ παρὸν μου Κύρι(ος) Δῆμος Ἀθανασίου Νιαουστινιανός, ἐπιστέλλεται παρ' ἐμοῦ εἰς τὰ αὐτόθεν περὶ τινῶν ὑποθέσεων ἀναγκαιουσῶν, διὰ τὰς ὁποίας ἐπίτηδες καὶ ἐξόχως σᾶς παρακαλῶ, τὸν συστημένον πρὸς ὑμᾶς τοῦτον μου φίλον, νὰ εἶναι ὡς ὁ ἴδιος ἐγὼ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὑπεράσπισίν Σας.

ἄς μὴν νομίσητε ἐκλαμπρότατε! ὅτι τὸ αὐτὸ φιλικόν μου παράδειγμα συνέπεσεν ἐξ' ἀνάγκης τινός, παρ' ὅτι τὸ σέβας καὶ ἡ ὑπόληψις πρὸς τὸ ὄντως ἐκλαμπρον ὑποκείμενόν Σας αὐξάνει καθ' ἐκάστην ὡς καὶ μ' ὄλον τὸ πρὸς αὐτὸ ἀνήγον σέβας ὑποσημειεῖται.

Τῆ. 17. ἀπριλλί(ου):

ὁ ἄδολος φίλος

Ἐκ τοῦ ἐλ. Στρ. Ἐλενσίνος.

Ταγματάρχης

Δη[μήτριος] Τζάμης καρατάσος

(Πλαγίως) Ὁ ἀντάδελφός μου Κώστας ἀποδίδει δι' ἐμοῦ | τὰς πρὸς ὑμᾶς ἀνηκούσας ὑπολήψεις

5

Ἀθῆναι τὴν 8 Ἰουνίου

1846

Ἐκλαμπρότατε.

Γεμὸν μεγάλων εὐχαριστήσεων μὲ τὴν λειψθεῖσαν ἐπιστολήν σας μὲ τὸν Κ. Ἀθανάσιον Συρόπουλον, περιβλέπτοντας ἐγκαρδίας ἐγγνωμοσύνης σᾶς προσφέρω.

Ἄν ἔφθανεν ἡ ἐγγνωμοσύνη μου μὲ τὴν πρὸς ἐμὲ δούλευσίν σας, ἤθελον τὴν θέσιν εἰς τὸν (...) κόλπον, ἐγκαταλείπων τοὺς ἀκεφάλους μύθους.

Μὲ ἔφερεν εἰς τὰς ἀγκάλας μου ἢ πρόδηλος φιλία σας τοὺς δύο φιλιτάτους ἀνιψιούς μου. δῶρον ἕτερον δὲν ἐμπόρεσα νὰ ἐτοιμάσω παρὰ τὴν φιλικοτάτην παροῦσαν ἐπιστολήν. Αὐτὴν σᾶς προσφέρω πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑπερόγκου πρὸς ἐμὲ προσφερομένης δουλεύσεως. Αὐτὸν τὸν φόρον τῆς πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως ἔχω, ὅστις λέγω δὲν θὰ παρουσιασθῆ ὡς κενὸν ἐλλεῖπον, ἀλλὰ διατήρησις αὐτῆς.

Ἡ μεγίστη ἐκδούλευσις τῶν ἐλληνικῶν πραγμάτων καθιστᾷ αὐτὰ συμβεβηκότα ἐξωτερικῶς νὰ γνωρίζωνται καλλήτερα. Διοικοῦν χωρὶς νὰ εἰδοποιούσιν, καὶ τούτου ἔνεκα δὲν ἔχω προσθετέον τι.

Θαῤῥαλέως προσθέτω τὴν βαθυτάτην παράκλησιν, ἃν εἶναι δυνατὸν τὸ βλέμμα σας νὰ ἐξωμαλύνῃ τὰς ἀνωμάλους περιπετείας τοῦ ὀρθέντου Καπετᾶν Συροπούλου, καθότι καὶ τὰ πρὸς τὸν Ἑλλ. Πρόξενον αὐτόσε ἐφόδια δὲν τὰ βλέπω ἄλλο παρὰ τυχαῖον τι καὶ ἄπλοῦν.

Μένω εἰς τὰς ἀμέσους διαταγὰς σας σᾶς ἀσπάζομαι ὡς εἰμι

*ἽΟ φίλος σας
Λιαμαντῆς Ν: Ὀλύμπι(ος).*

4. ΑΝΑΦΟΡΑΙ ΔΥΟ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ

α. Εἰσαγωγικὰ

Εἰς τὸ Τμῆμα Χειρογράφων τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος διασώζονται αἱ ἀναφοραὶ τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 ἢ τῶν κληρονόμων τούτων πρὸς τὰς Ἐπιτροπὰς τοῦ ἀγῶνος¹, διὰ τῶν ὁποίων ἐζήτησαν τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν ἀποκατάστασιν τῶν.

Μεταξὺ τούτων ὑπάρχει καὶ πλῆθος ἐγγράφων, τὰ ὁποῖα ὑπέβαλαν οἱ ἐκ Μακεδονίας ἀγωνισταί. Ἡ δημοσίευσίς τῶν ἐγγράφων τούτων θὰ εἶναι πολὺ σημαντικὴ, διότι ἔτσι θὰ ἀποκτήσωμεν ἐγκύρους καὶ ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ νέων ἀγωνιστῶν ἢ θὰ πλουτίσωμεν τὰς γνώσεις μας διὰ γνωστοῦς τοιούτους². Ἐτοιμάζω ἤδη τὴν ἐκδοσιν τῶν ἐγγράφων, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν εἰς τοὺς φακέλλους τῶν Μακεδόνων ἀγωνιστῶν τοῦ 1821.

1. Βλ. Περί τούτων εἰς τὴν μελέτην μου, Οἱ εἰς τὰ μητῶα..., ἔ.ἀ., σ. 34-39. Πρβλ. καὶ Ν. Τοδογον-Β. Τραϊκον, ἔ.ἀ.

2. Περί τῶν Μακεδόνων ἀγωνιστῶν βλ. βιβλιογραφίαν εἰς τὴν ἐργασίαν μου, Οἱ εἰς τὰ μητῶα..., ἔ.ἀ., σημ. 3, τῆς σ. 36 καὶ εἰς τοῦ ἰδίου, Ὁ Νικοτσάρας (σκιαγραφία τῆς δράσεώς του), «Μνημοσύνη», τ. 4 (1972-1973) 221-228 καὶ κυρίως εἰς τὴν σημ. 1 τῆς σ. 222, ὅπου καὶ νεωτέρα βιβλιογραφία. Περί τῶν Λαζαίων καὶ τοῦ Νικολάου Διαμαντῆ-Ὀλυμπίου δημοσιεύονται ἀναφοραὶ τῶν εἰς τὴν μονογραφίαν μου, Ἡ ἐκστρατεία..., ἔ.ἀ. (βλ. τὰ ἐγγράφα 3-7). Περί τοῦ Δημητρίου Γάτσου βλ. τὸ δημοσίευμα τοῦ Π ρ ο δ ρ ὀ μ ο υ Κ ο υ κ ο υ λ ᾶ κ η, εἰς «Ἐδεσσαϊκὰ Χρονικά», τ. 4 (Ἰανουαρίου-Ἀπριλίου 1973), σ. 20-22 καὶ Ν. Τοδογον-Β. Τραϊκον, ἔ.ἀ., σ. 100-130 κ.ἀ.

Δημοσιεύονται εὐθὺς κατωτέρω τρία, παρόμοια ἐνδιαφέροντα ἔγγραφα, τὰ ὅποια εἶναι ἀνέκδοτα, ἐξ ὧν τοῦλάχιστον γνωρίζω.

β. Τὰ δημοσιευόμενα ἔγγραφα

α. Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ αἴτησις τοῦ γνωστοῦ Ναουσαίου ὑπαξιωματικοῦ Χρυσάφη Ἀναστασίου¹ μὲ ἡμερομηνίαν 19.6.1865, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος διηγεῖται τὴν ἱστορίαν του, ἡ ὁποία εἶναι συγκινητική: Ἐγεννήθη εἰς τὴν μακεδονικὴν Νάουσαν. Μετέσχεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς γενετείρας του², ὅπως καὶ ὁ φονεὺς πατὴρ καὶ λοιποὶ συγγενεῖς του. Πλὴν τοῦ πατρός του ἐφονεύθησαν καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφή του, ὁ δὲ ἴδιος ἠχμαλωτίσθη, ἐλευθερωθεὶς μετὰ τριετίαν χάρις εἰς τὰ καταβληθέντα λύτρα ὑπὸ τῶν συγγενῶν του. Δὲν ἔλαβεν ἀνταμοιβὴν μέχρι τότε διὰ τὰς ὑπηρεσίας του καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτηε πλέον βοήθειαν, διότι ἦτο ἡδὴ γέρων καὶ ἀσθενής, ἔφερε δὲ καὶ δύο τραύματα ἐκ τοῦ πολέμου. Ὁ ἀγωνιστὴς οὗτος εἶχεν ἐπισυνάψει εἰς τὴν αἰτησίαν του καὶ πιστοποιητικὸν περὶ τῆς ἀπελευθερώσεώς του, τὸ ὅποιον ὁμως δὲν ἀνευρέθη εἰς τὸν σχετικὸν φάκελλον.

Ἡ αἴτησις φέρει τὸν ἀριθμὸν 12.800 (ὁ ὁποῖος ἐτέθη διὰ μηχανικοῦ μέσου) καὶ σημειώσεις τῶν ἀρμοδίων τμημάτων τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως καὶ τὴν στρογγύλην σφραγίδα τῆς Δημοσίας (= Ἐθνικῆς) Βιβλιοθήκης. Εἶναι γραμμένη ἐπὶ συνήθους διὰ τὴν ἐποχὴν λευκοῦ χάρτου, καλλιγραφικῶς, εἰς ἰδιαίτερον δὲ χάρτην σημειοῦται ἡ σχετικὴ πράξις τοῦ γραμματέως τῆς ἐπιτροπῆς, ὅπου ἐτέθη καὶ ἡ σφραγίς ταύτης.

β. Τὸ δευτέρον ἔγγραφον εἶναι ἡ ἀπὸ 19.7.1866 νέα (τρίτη) αἴτησις (μᾶλλον ἀντίγραφον ταύτης) τῆς Γραμματικῆς, χήρας Λάμπρου Ἀδάμ ἢ Ζουρμπᾶ Κασσανδρινού³, πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ ἀγῶνος, διὰ τῆς ὁποίας ἐζήτηε αὕτη τὴν ὑλικὴν ὑποστήριξιν της, τὴν ὁποίαν ἐδικαιοῦτο ὡς θυγάτηρ τοῦ Δήμου Καρύδα⁴ καὶ ὡς σύζυγος τοῦ προαναφερθέντος.

γ. Τὸ τρίτον εἶναι τὸ ἀπὸ 18.7.1866 πιστοποιητικόν, τὸ ὅποιον ἐπισυνῆψεν αὕτη εἰς τὴν αἰτησίαν της καὶ ὑπέγραψαν οἱ γνωστοὶ ἀγωνισταὶ Α. Μοναρχίδης, Κ. Κανάρης καὶ Κ. Νικόδημος, διὰ τοῦ ὁποίου βεβαιοῦται ὅτι ἀμφότεροι οἱ ἀνωτέρω συγγενεῖς τῆς αἰτούσης ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν

1. Βλ. Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Οἱ εἰς τὰ μητῶα..., ἔ.ἀ., σ. 50, ἀριθμ. 12. (Εὐχαριστῶ τὸν Ἐπιμελητὴν τοῦ Τμήματος Χειρογράφων δ. Φ. κ. Παναγιώτην Νικολόπουλον, διότι μὲ ἐξυπηρέτησε καὶ πάλιν προθύμως).

2. Βλ. περὶ τῶν γεγονότων τούτων τὴν μελέτην μου, Τὰ γεγονότα εἰς τὴν περιοχὴν Ναούσης-Βεροίας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822 (προβλήματα κατὰ τὴν χρονολόγησίν των), «Μακεδονικά», τ. 8 (1968), σ. 211-220, ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

3. Βλ. περὶ τούτου εἰς τὴν ἐργασίαν μου, Οἱ εἰς τὰ μητῶα..., ἔ.ἀ., σ. 43, ἀριθμ. 43.

4. Βλ. περὶ τούτου εἰς Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Οἱ εἰς τὰ μητῶα..., ἔ.ἀ., σ. 59, ἀριθμ. 47.

ἄλωσιν τῶν Ψαρῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων (1824). Εἶναι γραμμένον ἐπὶ ἐνσφραγίστου χάρτου («χαρτόσημον τάξεως δρχ. 1»).

Καὶ τὰ δύο ἔγγραφα ὑπάρχουν εἰς τὸ Ἄρχεϊον τῆς Ι.Ε.Ε.Ε. καὶ προέρχονται ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Μιχ. Κατσίμπαλη, φέρουν δὲ τοὺς ἀριθμοὺς 17.069 καὶ 17.070, ἀντιστοίχως. Εἶναι δίφυλλα, γραμμένα καλλιγραφικῶς ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,230×0,282.

γ. Τὸ κείμενον τῶν ἐγγράφων

1

Πρὸς

Ἄθῆναι τὴν 19. Ἰουνίου 1865
Αἴτησις δικαιωμάτων ἀπέναντι
τῶν ἀγόνων.—

Τὴν Σεβ. Ἐπιτροπὴν τοῦ ἀγῶνος.

Κύριε Πρόεδρε!

Ὁ εὐσεβάστως ὑποφαινόμενος κατὰγομαι ἐκ Νιαούσης τῆς Μακεδονίας, κατὰ τὸν ἱερὸν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα ἔλαβον τὰ ὄπλα καὶ γὰρ καθὼς καὶ ὁ μακαρίτης πατήρ μου καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς μου παρενθεθέντες εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς μάχας, αἱ ὁποῖαι ἔλαβον χώραν εἰς τὴν ἀτυχῆ ταύτην ἐπαρχίαν μετὰ τὴν πτώσιν καὶ καταστροφὴν τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων τῆς Μακεδονίας καὶ τὴν ἐρήμανσιν καὶ πυρπόλησιν τῆς ἰδιαίτερας μου πατρίδος Νιαούσης, ἐκτὸς τῶν ἄλλων συμφορῶν τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς καὶ τῶν συγγενῶν μου μητρὸς καὶ ἀδελφῆς τὴν διαρπαγὴν τῆς περιουσίας καὶ τὴν σφαγὴν τῶν συμπολιτῶν μου περιέπεσον εἰς αἰχμαλωσίαν παρὰ τῶν τυράννων ὑποστάς αὐτὴν ἐπὶ τρία ὀλόκληρα ἔτη ἀπ' ὅπου διὰ λύτρων τῶν συγγενῶν μου ἐξῆλθον ἐξησθενημένους καὶ σχεδὸν ἡμιθανῆς.

Ἀπέναντι τόσων δεινοπαθημάτων καταστροφῶν καὶ ἀγόνων οὐδὲν οὐδέποτε ἐζήτησα, οὔτε ἀξίωμα, οὔτε ἄλλην ἀμοιβήν, ὡς ζῶν ἐκ τοῦ κόπου μου καὶ μὴ ἐνοχλῶν | τοὺς κατὰ καιρὸν ἐν ταῖς πράγμασιν δι' ἀπαιτήσεων καὶ ἐδλογῶν τὸ ὄνομα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πατρίδος.

Ἦδη γέρον ὢν καὶ βεβρυμένος ἐκ τῶν κόπων καὶ τῶν πληγῶν (καθότι φέρω δύω ἐπὶ τοῦ σώματος ὡς ἱερὰ σημεῖα καὶ ἀποδείξεις τῆς ἀξιωματικότητος ἐκείνης ἐποχῆς), προσφεύγω εἰς τὴν δικαιοσύνην τῶν πρωτουργῶν τῶν ἀγόνων καὶ θυσιῶν καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν ἀνήκουσαν τῶν κόπων μου ἀμοιβὴν ἀπέναντι τῶν δικαιωμάτων πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ γήρατος, καὶ τῆς ἀσθενείας μου.

Προσφέρεται ἄρτον εἰς τὰ δυστυχῆ λείψανα τοῦ ἀγῶνος ἐγγύζοντα ἤδη εἰς τὸν τάφον πρὶν λάβωμεν τὸν δίσκον τῆς ἐλαιημοσύνης εἰς χεῖρας ἐνοχλοῦντες διὰ τῆς ἐπαιτείας τοὺς ἀγαθοὺς πολίτας.

Πρὸς βεβαίωσιν τῆς αἰχμαλωσίας μου ἐπισυνάπτω ἴδε τὸ πιστοποιη-

τικὸν τῆς ἐλευθερώσεώς μου βεβαιωμένον καὶ ὑπογεγραμμένον παρὰ τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν.

Πεπεισμένος εἰς τὰ φιλάνθρωπα αἰσθήματά σας μένω μὲ τὸ ἀνήκον σέβας.

Ὁ εὐπειθέστατος.

Χρυσάφης Ἀναστασίου.
Μακεδῶν.

2

Πρὸς

τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ ἀγῶνος.

Διὰ δύο αἰτήσεών μου πρὸς τὴν σεβαστὴν ταύτην ἐπιτροπὴν, τὰς ὁποίας ἐπέδωκα τὴν μὲν ὡς θυγάτηρ τοῦ Δήμου Καρύδα τὴν 11 Ἰουνίου 1865 καταχωρηθεῖσαν ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 2300, τὴν δὲ ὡς σύζυγος τοῦ λάμπρου Ἀδὰμ Κασσανδροῦ τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους καταχωρηθεῖσαν ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 2656, ἐξητησάμην τὴν ἐθνικὴν ἀμοιβὴν διὰ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας τοῦ τε πατρός μου καὶ τοῦ συζύγου μου, φονευθέντων ἀμφοτέρων ἐν τῇ ἀλώσει τῶν Ψαρῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1824.

Πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν αἰτήσεών μου ἐκείνων ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ/ ἐπικαλεσθῶ τὴν μαρτυρίαν τῶν σημαντικωτέρων ἐκ τῶν ἐπιζώντων Ψαρια- σ. 2
νῶν, καὶ τούτων τὸ πιστοποιητικὸν ὑποβάλλω εὐσεβάστως διὰ τῆς παρουσίας μου εἰς τὴν Σ. ἐπιτροπὴν τοῦ ἀγῶνος.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 19 Ἰουλίου 1866.

Γραμματικὴ χίρα λάμπρου
Ἀδὰμ ἢ Ζουρμπᾶ Κασσανδροῦ.

3

Πιστοποιητικὸν

Οἱ ὑποφαινόμενοι πιστοποιοῦμεν ὅτι ὁ Λάμπρος Ἀδὰμ ἢ Ζουρμπᾶς Κασσανδρινὸς ἐπὶ κεφαλῆς στρατιωτικοῦ σώματος Μακεδόνων διατελῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς κοινότητος τῶν Ψαρῶν πρὸς φρούρησιν τῆς νήσου ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1824. Ὅτι ἡ φέρουσα τὸ παρὸν Γραμματικὴ θυγάτηρ τοῦ Δήμου Καρύδα Κασσανδροῦ, φονευθέντος ὡσαύτως κατὰ τὴν αὐτὴν ἄλωσιν τῶν Ψαρῶν, εἶναι αὐτὴ ἡ σύζυγος τοῦ εἰρημένου Λάμπρου Ἀδὰμ ἢ Ζουρμπᾶ Κασσανδροῦ, διασωθεῖσα ἐκ τῆς γενικῆς ἐκείνης καταστροφῆς, καὶ ὅτι μηδεμίαν ἀμοιβὴν μηδὲ περίθάλφην λαβοῦσα μέχρι τοῦδε παρὰ τῆς ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως διατελεῖ ἤδη ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 18 Ἰουλίου 1866.

Α. Μοναρχίδης Κ. Κανάρης
Κ. Νικόδημος

5. ΕΞΟΦΛΗΤΙΚΟΝ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ 1755
ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ ΤΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ

α. Εἰσαγωγικά

Εἶς τὸ Τμήμα Χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (τῆς Ἑλλάδος) ὑπάρχει πλῆθος χειρογράφων κωδίκων¹, ποικίλου περιεχομένου.

Ἐντὸς τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 682 κώδικος τῆς βιβλιοθήκης ταύτης εὑρέθη καὶ τὸ ἀμέσως κατωτέρω δημοσιευόμενον ἐνδιαφέρον ἔγγραφο.

β. Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔγγραφου

Εἶναι βεβαιωτικὸν καὶ ἐξοφλητικὸν γράμμα (ἀπόδειξις), τὸ ὁποῖον συνετάγη εἰς τὴν Καστοριάν, κατὰ τὴν 4.11.1755, καὶ ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ ἐκ Βοδενῶν (Ἐδέσσης) Ἀναστασίου Μανώλη. Διὰ τούτου βεβαιοῖ οὗτος ὅτι παρέλαβεν ἅπαντα τὰ πράγματα, τὰ ὅποια κατέλιπεν ὁ ἀποθανὼν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἱερομόναχος καὶ ἀρχιμανδρίτης τῆς μακεδονικῆς Ναούσης Παρθένιος (Γεωργίου)², ἥτοι ἄγια λείψανα, ἱερατικά ἄμφια, κειμήλια, ρούχα, στρώματα, ὁμολογίας κ.λ. Ὁ Ἀναστάσιος, υἱὸς τοῦ Μανώλη, ἀναφέρει ὅτι ἐνήργει ὡς καθολικὸς ἀντιπρόσωπος καὶ πληρεξούσιος τὸσον τῶν κληρονόμων τοῦ ἀποθανόντος, ὅσον καὶ τῆς μονῆς τοῦ Σωτήρος τῆς Ναούσης³, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀφιέρωσει ὁ Παρθένιος τὴν τιμίαν κάραν τῆς Ἁγίας Ματρώνης. Κατόπιν τούτου παρέχει ὁ Ἀναστάσιος τὴν ἀπόδειξιν ταύτην περὶ παραλαβῆς πάντων τῶν ἀντικειμένων τοῦ ἀποθανόντος, ζητεῖται δὲ νὰ εἶναι σεβαστὴ παρ' ὄλων, ἀφοῦ μάλιστα ὑπεγράφη—ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως τῆς Καστοριᾶς Χρυσάνθου⁴, ὁ ὁποῖος ἐβεβαίωσε τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν γνη-

1. Περὶ τῶν κωδίκων τῆς βιβλιοθήκης ταύτης βλ. Ἰωάννου καὶ Ἀλκιβιάδου Σακκελίωος, Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1892. Κατάλογον τῶν νέων κ.λ. προσκτημάτων της ἐτοίμασεν ὁ καθηγητῆς κ. Λίνος Ν. Πολίτης, ἐπικεῖται δὲ ἡ ἐκδοσίς του.

2. Τὸ ἐπώνυμον τοῦ ἀποθανόντος Παρθενίου προκύπτει ἐκ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ τετάρτου μάρτυρος («Τάσι γιοργι»), ὁ ὁποῖος, ὡς γράφεται, ἦτο ἀδελφός του.

3. Βλ. περὶ ταύτης Δ. Πλαταρίδου-Ε. Στουγιαννάκη, Ἱστορία τῆς πόλεως Ναούσης, Α'. Ἡ μέχρι τῆς κατὰ τὸ 1822 καταστροφῆς ἱστορία, Ἔδεσσα 1924, σ. 24, ὅπου γράφονται τὰ ἑξῆς: «7. Μεσημβρινώτερον τούτου [δηλαδὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου], ὅπισθεν τοῦ ὑπερκειμένου λόφου Νταλαμάρι, εἰς ἀπόστασιν τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς πόλεως [εἶναι] τὸ ἐξωκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Σωτήρος», εἰς δὲ τὴν σημείωσιν 3 (ὡς ἀριθμὸς εἰς τὸ κείμενον ἐτέθη, ἐσφαλμένως, τὸ 1) γράφονται τὰ κατωθί: «Ἀνηγέρθη πρὸ τίνος, πρωτοβουλία Χ' Ἀνασ. Σπάρτη ναῖδριον ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου καὶ ἐντὸς τοῦ ρομαντικωτάτου δάσους». Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅμως ὅτι ὑπάρχει καὶ ναὸς ἐντὸς τῆς πόλεως τῆς Ναούσης, ὁ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος (ὡς καὶ σχετικὴ ἐνορία-συνοικία), ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀνακαινισθῆ καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας, καὶ συγκεκριμένως κατὰ τὸ ἔτος 1833· βλ. Δ. Πλαταρίδου-Ε. Στουγιαννάκη, ἑ.ἀ., σ. 26.

4. Βλ. περὶ τούτου τὸ ἄρθρον τοῦ Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Καστορία,

σιότητά της διὰ τῆς θέσεως τῆς ὑπογραφῆς του, ἡ ὁποία ὑπέρκειται τοῦ κειμένου τοῦ ἐγγράφου, ὡς συνηθίζετο,—ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ ὑπὸ τῶν κληρικῶν ἢ τῶν ἀρχόντων Ἀγγέλου Κεφαλληνοῦ, Πέτρου Μπούρα, Τάση Γεωργίου, ἀδελφοῦ τοῦ Παρθενίου ἀπὸ τὴν Σέλιτσαν, τὴν σημερινὴν Ἐράτυραν¹, ἀπὸ ὅπου, ὡς φαίνεται, κατήγετο καὶ ὁ Παρθένιος, καὶ ὑπὸ τοῦ Νικολάου Δημητρίου ἐκ τῆς Σιατίστης. Τὸ ἐγγραφοῦν τοῦτο εἶναι ἀναμφισβητήτως ἀξιόλογον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

Εἶναι καλλιγραφικῶς γραμμένον μὲ ὠρισμένας γλωσσικὰς ἰδιορρυθμίας καὶ ὀρθογραφικὰ λάθη. Ὁ φερόμενος ὡς συντάκτης τοῦ ἐγγράφου δὲν εἶναι καὶ ὁ γραφεὺς τούτου, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος τῆς ὑπογραφῆς του καὶ ἐκ τῆς ἀνορθογράφου λέξεως «βαίβεών». Ἄνωθεν δεξιὰ ἐτέθη ὕστερα διὰ μηχανικοῦ μέσου ὁ ἀριθμὸς 10.699 Α καὶ ἀριστερὰ ἡ σημείωσις: «Εὐρέθη ἐντὸς τοῦ κώδ. Suppl. 682». Κάτω δεξιὰ ὑπάρχει ἡ σφραγίς «Ἐθνικὴ βιβλιοθήκη τῆς Ἑλλάδος». Εἶναι γραμμένον ἐπὶ συνήθους διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πορώδους, λευκοῦ, διφύλλου χάρτου, διαστάσεων 0,218 · 0,323, τοῦ ὁποίου ἡ κατάστασις εἶναι καλὴ (βλ. εἰκ. 2).

γ. Τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου.

† Διὰ τοῦ παρόντος βεβαιωτικοῦ, καὶ ἐξωφλητικοῦ γράμματος, φανερώων ἐγὼ ὁ ὑπογεγραμμέν(ος) ἰδιοχείρως ἀναστάσιος μανόλη βοδενιώτης, τὸ πὼς ὁ ποτε παρθένιος ἱερομόναχος καὶ ἀρχιμανδρίτης ἐκ πόλεως ναούσης ἀποθανῶν εἰς καστορίαν, τὰ ὅσα πράγματα ἐφαίνοντο ἰδικά του καὶ εἶχε μὲ τουλόγοντου, κἄντε ἅγια λείψανα κἄντε ἱερατικά, κἄντε ἄλλοτι εἶδος κειμηλίων ἢ ρουχικῶν, ἢ στρωμάτων, ἢ ὁμολογίας, ἢ ἄλλοτι πολὺ ἢ ὀλίγον τοῦ ρηθέντος παρθενί(ου). ἐγὼ ὁ ρηθεὶς ἀναστάσιος ὡς καθολικός, καὶ μαρτυρημένος παρὰ τοῦ πανιερωτάτου μας ἀρχιερέως κυζί(κου) Γερμανοῦ, τόσον ἐκ μέρους τῶν γνησίων καὶ οἰκειότερων κληρονόμων, ὅσον καὶ ἐκ τοῦ μοναστηρί(ου) τοῦ σωτήρος εὐρισκομένου κατὰ νόουσαν, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀφιερῶσει τὴν τιμίαν κάραν τῆς ἁγίας ματρῶνης, ὅλα αὐτὰ ὅπου ἦτον καὶ εὐρίσκονταν ἐκείνου, τὰ ἐπαρέλαβα ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα τὸ καθ' ἓν εὐρίσκονταν σῶα καὶ

εἰς «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία», τ. 7, Ἀθῆναι 1965, στήλαι 398-424 καὶ δὴ τὴν στήλην 404, ὅπου ἡ ἀρχιερατεία του τοποθετεῖται εἰς τὰ ἔτη 1727-1753, βάσει ἐπιγραφικῶν μνημείων, πιθανολογεῖται ὅμως παράτασις ταύτης μέχρι τοῦ 1756, τὸ ὁποῖον ἐπιβεβαιοῦται ἤδη καὶ γραπτῶς. Πρβλ. καὶ Παντελή Τσαμίση, Ἡ Καστορία καὶ τὰ μνημεῖα τῆς, Ἀθῆναι 1949, σ. 67, 68 καὶ κυρίως σ. 69.

1. Βλ. περὶ ταύτης Ἰωάννου Ν. Φωτοπούλου, Ἱστορία τῆς Σελίτσης (Ἐρατύρας), Ἀθῆναι 1939. Ἡ Σέλιτσα ὑπήγετο ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν μητρόπολιν Σιανίου. Πρβλ. καὶ Σ. Ι. Βουτρά, Λεξικὸν ἱστορίας καὶ γεωγραφίας, τ. 7, Κωνσταντινούπολις 1889, σ. 400 (Σέλιτσα). Περὶ τῆς σημερινῆς πόλεως βλ. εἰς τὴν ἑκδόσιν τῆς νομαρχίας Κοζάνης, «Γνωριμία μὲ τὸν νομὸν Κοζάνης», Θεσσαλονίκη 1970, σ. 265-267.

ἀνελιπῆ, τόσον πράγματα, ὅσον καὶ χρήματα τοῦ ἀποθανόντος μέχρι καὶ λεπτοῦ. καὶ τὸν τοῦ λόγον ἀπὸ ράμα ἕως βελῶνι. καὶ εἰς τὸ ἐξῆς οὔτε οἱ κληρονόμοι ἐκείνου, οὔτε οἱ διάδοχοι τῶν κληρονόμων, καὶ τοῦ ρηθέντος μοναστηρί(ου) ἔχον νὰ ἀναζητοῦν τίποτε πολὺ ἢ ὀλίγον, ἀπὸ τινος τῆς πολιτείας Καστορίας, καὶ τῶν πέριξ αὐτῆς χωρί(ων), ὡσὰν ὁποῦ ἐγὼ αὐτοπροσώπως μὲ ἀκριβῆ καὶ καθαρὸν ἐξέτασιν, τὰ ἔλαβα εἰς χεῖρας μου ἀνελιπῆ. εἰδὲ ποτὲ ἤθελε κινήσῃ κἀμμίαν ἀγωγὴν κατὰ τινος, τόσον ἀπὸ τοὺς κληρονόμους, ὅσον καὶ ἀπ' ἄλλου τινος περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ ῥηθέντος παρθενί(ου), νὰ ἔχω ἐγὼ νὰ ἀποκρινομαι εἰς ὅ,τι ἤθελεν ἀκολουθήσῃ κἀντε ἐσωτερικῶς, κἀντε ἐξωτερικῶς. Ἐπειδὴ καὶ ὡς πιστὸς ἐπίτροπος καὶ πρόσωπον τῶν τε κληρονόμων, καὶ τοῦ μοναστηρί(ου), διὰ τὴν τελείαν καὶ ἀνελιπῆ περιλαβὴν παντὸς εἶδους ἐκείνου, δίδω τὸ παρὸν ἐξωφλητικὸν καὶ ἐμμάρτυρον γράμμα τελεία καὶ ἀκριβῆ ἐξωφλήσει ἐνώπιον τοῦ πανερωτάτου ἀγί(ου) Καστορί(ας) κυρί(ου) Χρυσάν(θου) καὶ τῶν παρευρεθέντων αὐτῷ ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ ἀρχόντων τῆς αὐτῆς θεοφρουρήτου πολιτείας, ἵνα ἔχη τὸ κῦρος, καὶ τὴν ἐνέργειαν ἀπαρασάλευτον, ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, καὶ δικαιοσύνης κριτηρίῳ: ἀφνε: νοεμβρί(ου) δ:

ἀναστάσις μονόλη βαίβεῶνο

Ἀγγελος κεφαλιῶ: μαρτίρο

† πετρὸς μπ(ου)ρας κι ὡς ἐπιτροπος τὶς γενκὸς μου [= τῆς γυναικὸς μου] βεβιονου

† τασι γιοργι βεβιονου καὶ ἀδελφός του παρθενιου

Κωνσταντίνος γεωργί(ου) ἀπο σέλητζα μαρτίρο ης τα ανοθεν

Νικόλα(ος) Δημητρί(ου) ἐκ σιατίστης μαρτυρῶ:—

6. ΕΝΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ ΤΟΥ 1831 ΕΙΣ ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

α. Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου

Εἰς τὸ Ἄρχεϊον τῆς Ι.Ε.Ε.Ε. σώζεται ἐγγραφον, τὸ ὁποῖον φέρει τὸν ἀριθμὸν 16.739 καὶ προέρχεται ἐξ ἀγορᾶς. Εἶναι ἢ ἀπὸ 22.4.1831 ἀναφορὰ Ἑλλήνων πλοιάρχων, οἱ ὅποιοι ἀναφέρουν πρὸς τοὺς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην προξένους τῶν Τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων (Ρωσίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας), ὅτι αἱ ἀταξίαι, αἱ ὁποῖαι ἐσημειώθησαν κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα, μεταξύ τῶν ναυτῶν τῶν ἑλληνικῶν πλοίων τὰ ὁποῖα ἦσαν ἠγκυροβολημένα εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης, ἦσαν συνέπεια τῆς μέθης τῶν ναυτικῶν καὶ δὲν ὠφείλοντο εἰς ἄλλους λόγους. Δίδουν τὴν ἐξήγησιν ταύτην πρὸς τοὺς προξένους, διὰ νὰ μὴ δημιουργηθῇ δυσμενὴς κατάστασις εἰς βάρος των, ὑποσχόμενοι νὰ φροντίσουν διὰ τὴν ἡσυχίαν εἰς τὰ πλοῖα των.

Δὲν γνωρίζομεν ποῖα ἦτο ἡ πραγματικὴ αἰτία, οὔτε ἡ ἔκτασις τῶν ἐπεισ-

οδίων, ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς πρόξενοι βεβαιοῦν αὐθημερόν, κάτωθι τοῦ ἐγγράφου, ὅτι αἰτία τῶν ταραχῶν ἦτο πράγματι ἡ μέθη τῶν ναυτῶν. Πάντως πρέπει νὰ τονισθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ γραμματεῖαι τῶν προξενείων τῶν Τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων εἶχαν τὸ δικαίωμα διώξεως ξένων ὑπηκόων, δηλαδὴ Ἑλλήνων, ἐντὸς ξένης χώρας, ἤτοι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Εἶναι ἀντίγραφον («κόπια», ὅπως σημειώνεται εἰς τὸ ἄνω ἀριστερὰ μέρος τοῦτου γαλλιστί), γραμμένον ἐπὶ μονοφύλλου χάρτου, διαστάσεων 0,27×0,32). Ἡ γραφή εἶναι καλλιγραφικὴ, μετὰ πολλῶν ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων καὶ ἰδιωματισμῶν, συνήθων εἰς κείμενα ναυτικῶν. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι πέντε ἐκ τῶν δώδεκα πλοιάρχων ἦσαν τελείως ἀγράμματοι, μὴ γνωρίζοντες οὔτε νὰ ὑπογράψουν.

β. Τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου

Ἐκλαμπρότατοι Κύριοι Κόνσολοι τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων.

Σαλονίκη 22: Ἀπριλλι(ου): 1831:

Ἀταξίαις ἀκολούθησαν τὴν ἀπερασμένην κυριακὴν τοῦ πάσχα, ἀναμεταξὺ τῶν ναύτων τῶν ἐλληνικῶν καραβίων, ὅποῦ εὐρίσκονται ἀραγμένα εἰς αὐτὸν τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης, ἀκολούθησαν σύγχισες καὶ ταραχὲς εἰς τὸ ἀναμεταξὺ των. ἡμεῖς οἱ ὑποκάτωθεν γεγραμμένοι καπητανεοὶ τῶν διαφορῶν αὐτῶν πλοίων, ἐπειδὴ γνωρίζομεν ὅτι αὐτὸ ἀκολούθησεν ἐξ αἰτίας τῆς μέθης καὶ ὄχι παρακινούμενοι ἀπὸ κανένα πάθος καὶ διχόνοιαν.

Ἐπιθυμῶντες λοιπὸν νὰ μὴν ἀνοιχθῇ προτζέσο εἰς τὰς καντζηλαρίας τῶν τριῶν δυνάμεων, τὸ ὅποῖον δὲν ἴμπορεῖ νὰ προξενήσῃ ἄλλο, εἰμὴ βλάβην εἰς τὰ ἰντερέσσα τῶν καραβίων μας, παρακαλοῦμεν λοιπὸν τοὺς κυρίους κονσόλους νὰ μὴν δώσουν κανένα κίνημα εἰς αὐτὴν τὴν ἐπόθεσιν καὶ ἡμεῖς ὑποσχόμεθα νὰ συστήσωμεν τὴν εἰρήνην καὶ καλὴν εὐταξίαν ἀναμεταξὺ τῶν ναύτων οἱ ὅποιοι ἔλαβαν μέρος εἰς αὐτὴν τὴν σύγχησιν καὶ ὑποφαινόμεθα.

γεώργις γιάνη γιοργολὰς

Κωνσταντῖνος νικολά(ου) γκοτζιάς

Ἰωάνης νικολά(ου) μπρατζάνου.

διὰ ὄνομα τοῦ Ἰωάνη γαργάλου μὴν ἰξεύροντας νὰ γράψῃ †

διὰ ὄνομα τοῦ δημητρί(ου) λουμάκη μὴν ἰξεύροντας νὰ γράψῃ †

Θεωδορῆς νικολά(ου) μηλάκτις

Νικόλα(ος) λουμάκις

Παναγιώτης τίμιος γαλαξιδιότης

διὰ ἀντόνην μάτζην ὑπογράφω Ἰωάνης κονλέτζη †

διὰ Ἰωάνην φραντζέσκο ὑπογράφω Ἰωάνης κονλέτζη † :

διὰ μανώλη μελίση ὑπογράφω Ἰωάνης κονλέτζη † :

Ἰωάνης κονλέτζη.

(Ἄκολουθεῖ ἡ σχετικὴ πρᾶξις τῶν τριῶν προξένων, εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, ἢ ὁποῖα ἔχει ὡς ἐξῆς, εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν):

Ἡμεῖς, Πρόξενοι τῶν τριῶν Συμμάχων Δυνάμεων, λαβόντες ὑπ' ὄφιν ὅτι αἱ προκληθεῖσαι, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, ἀταξίαι μεταξὺ τῶν πληρωμάτων τῶν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ ὄρμου τούτου ἠγκυροβολημένων ἑλληνικῶν σκαφῶν, δὲν ὠφείλοντο εἰμὴ εἰς τὴν κατάστασιν μέθης τῶν ναυτῶν καὶ ἐπιθυμουῖτες ὅπως ἀποκατασταθῇ καὶ πάλιν ἡ εἰρήνη μεταξὺ αὐτῶν, ἀποδεχόμεθα τὴν ὡς ἄνω αἴτησιν τῶν κυβερνητῶν καὶ διατάσσομεν τὰς ἀντιστοίχους γραμματείας μας νὰ ἀναστείλων πάσας τὰς διώξεις.

Θεσσαλονίκη τῆ 22 Ἀπριλίου 1831
14 Μαΐου

Ὁ Πρόξενος τῆς Ρωσσίας Ἄγγ. Μουστοξύδης- ὁ πρόξενος τῆς Γαλλίας Ντεπρεβὴ ντε Σαιν Σωβὲν-Τζέιμς Σιάομαντ- Πρόξενος (Ἰαγγλίας).

7. ΤΡΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ (1831 καὶ 1833)
ΚΑΙ ΜΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΕΔΕΣΣΗΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ (1859)
ΠΕΡΙ ΒΙΑΙΩΝ ΕΞΙΣΛΑΜΙΣΕΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥΡΚΩΝ

α. Εἰσαγωγικά

Εἶναι γνωστὰ τὰ πάνδεινα, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν οἱ Ἕλληνες ὑπόδουλοι κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, συνεπεία καὶ τῶν βιαίων ἐξισλαμίσεων ὀλοκλήρων χωρίων ἢ μεμονωμένων ἀτόμων, κυρίως νεαρῆς ἡλικίας, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν ἄρρενες κατέληγαν εἰς τὰ σώματα τῶν γενιτσάρων ἢ ἐπωλοῦντο ὡς δούλοι, αἱ δὲ θήλειες εἰς τὰ χαρέμια καὶ εἰς τὰ σκλαβοπάζαρα. Ἄλλωστε, αὐτὸς ἦτο εἷς ἐκ τῶν λόγων, διὰ τὸν ὁποῖον κατέφευγαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὰ βουνὰ καὶ ἐγένοντο «κλέφτες», μὲ τὸν σκοπὸν νὰ σωθοῦν ἢ διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τοὺς Τούρκους διὰ τὴν ἄρπαγὴν συγγενικῶν ἢ ἄλλων προσφιλῶν προσώπων¹.

1. Ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία εἶναι πλουσία. Διὰ τὴν Μακεδονίαν βλ. σχετικὰς πράξεις εἰς τὰ Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα Μακεδονίας, Α. Ἀρχεῖον Θεσσαλονίκης, 1695-1912, Θεσσαλονίκη 1952, καὶ Β'. Ἀρχεῖον Βεροῖας-Ναούσης, 1598-1886, Θεσσαλονίκη 1954, ἐπιμελεία Ἰωάν. Κ. Βασδραβέλλη, πολλαχοῦ. Πρβλ. καὶ Ἀποστόλου Ε. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, σ. 317-329, ὅπου καὶ περαιτέρω βιβλιογραφία. Πρβλ. ἀκόμη καὶ Βασίλη Δημητριάδη, Ἡ Κεντρικὴ καὶ Δυτικὴ Μακεδονία κατὰ τὸν Ἑβλιγιὰ Τσελεμπή (εἰσαγωγή-μετάφραση-σχόλια), Θεσσαλονίκη 1973, σ. 236-238, 258-259 καὶ 267, ὅπου ἀναφέρονται ἐξισλαμισμοὶ εἰς τὴν Ἐδεσσαν καὶ εἰς τὴν Βέροϊαν.

Τὰ μέχρι σήμερα δημοσιευθέντα έγγραφα δίδουν ἀσφαλῶς μερικὴν μόνον εἰκόνα τῆς ἐπικρατησάσης ἀφορήτου καταστάσεως, διότι αἱ παρόμοιαι πράξεις ἐνεργοῦνται καὶ ὀλοκληρώνονται κατὰ κανόνα «ἐν κρυφῶ», ἀλλὰ καὶ διότι ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ἄλλο ἀνέκδοτον ὑλικόν, τοῦ ὁποίου ἡ δημοσίευσίς θὰ ρίψη ὅπωςδήποτε νέον φῶς εἰς τὴν αἰώνιαν ταύτην κηλίδα τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ σκοποῦ τούτου δημοσιεῦνται κατωτέρω τέσσαρα σχετικὰ ἔγγραφα.

β. Τὸ περιεχόμενον τῶν ἐγγράφων

Ἄπαντα προέρχονται ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῆς Ι.Ε.Ε.Ε. καὶ εἶναι ἀνέκδοτα, ἐξ ὧσων τοῦλάχιστον γνωρίζω.

α. Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ ἀπὸ 8.2.1831 ἀναφορὰ προυχόντων κατοίκων τῆς Ἐδέσσης (Βοδενῶν) πρὸς τὸν πρόξενον τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην Ἄγγελον Μουστοξύδην, διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖται ἡ μεσολάβησις του προκειμένου νὰ σωθῆ μία χριστιανή, ἡ ὁποία, καίτοι ἦτο ἡρραβωνιασμένη μετὸν Ἑλληνα Στογιάννον, ἡρπάγη ὑπὸ ἐνὸς Τούρκου, Ἰσὶν-Ἰσιήνες ὀνομαζομένου, με σκοπὸν νὰ ἐξισλαμισθῆ βιαίως. Ἡ Ἑλληνὶς ἠμύνετο σθεναρῶς καὶ μόλις εὗρηκε τὴν εὐκαιρίαν ἐδραπέτευσεν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ὀθωμανοῦ καὶ κατέφυγεν εἰς τὸν μνηστῆρα της, ὁ ὁποῖος διὰ νὰ μὴ συλληφθῆ ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ κλέφτης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Καραμήτσου¹. Κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1831 ὁ ἀνωτέρω Στογιάννος μετὰ τὴν δοθεῖσαν ἀμνηστίαν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν γενέτειράν του μαζί μετὴν ἀγαπημένην του, ἀλλὰ ὁ προαναφερθεὶς Τούρκος ἐπεχείρησε πάλιν νὰ τὴν ἀρπάξῃ, διὰ τοῦτο ὁ Τούρκος πολιτικο-στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας ἔστειλε τοὺς δύο Χριστιανούς εἰς τὸν διοικητὴν τῆς Θεσσαλονίκης, διὰ νὰ ἀποφασίσῃ ἐκεῖνος περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς κόρης. Κατόπιν τούτου οἱ ὑπογράφοντες ζητοῦν μετὰ συγκινητικὰς, δραματικὰς καὶ παρακλητικὰς ἐκφράσεις τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Μουστοξύδου πλησίον τοῦ Τούρκου Βεζύρη, προκειμένου νὰ σωθῆ ἡ χριστιανὴ καὶ νὰ τεθῆ φραγμὸς εἰς τὰς βαρβάρους διαθέσεις τῶν Τούρκων.

β. Τὸ δεύτερον ἔγγραφον εἶναι νεωτέρα, ἀπὸ 8.6.1833, ἀναφορὰ προυχόντων, κατοίκων τῆς Ἐδέσσης καὶ χωρίων της πρὸς τὸν αὐτὸν Ἄγγελον Μουστοξύδην, διὰ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. Ἐξ αὐτῆς συμπεραίνομεν ὅτι ἡ προηγουμένη ἀναφορὰ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἔφερεν ἀποτέλεσμα καὶ ὅτι ἐνίκησεν ἡ αὐθαιρεσία τοῦ Τούρκου ἄρπαγος, ὁ ὁποῖος ἀπέκτησε τὴν χριστιανήν. Συνεπεία τούτου ὁ ἄρραβωνιαστικὸς της Στογιάννος κατέφυγε πάλιν εἰς τὰ βουνὰ καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ ἰδίου ἔτους (1831) κατῆλθεν εἰς τὴν Ἐδεσσαν

1. Βλ. περὶ τοῦ καπετάνιου τούτου Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Ἡ ἐκστρατεία..., ἔ.ἀ., σ. 54, σημ. 3, ἐν τέλει.

μαζί με ἄλλους κλέφτες, ἐφόνευσε τὸν αὐθάδη Τοῦρκον, ἐπῆρε τὴν ἄρραβωνιαστικίαν του καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐλεύθερον ἑλληνικὸν ἔδαφος, γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἐβεβαίωσαν καὶ οἱ συνεργήσαντες κλέφτες δι' ἐπιστολῆς των πρὸς τὸν Τοῦρκον πρόκριτον τῆς Ἑδέσσης. Οἱ συγγενεῖς ὅμως τοῦ ἐκτελεσθέντος Τοῦρκου συνέλαβαν τὸν ἀδελφὸν τῆς ὡς ἄνω χριστιανῆς καὶ ἐπεδίωκαν νὰ τὸν φονεύσουν, καίτοι ἦτο οὗτος ἄμοιρος πάσης ἐνεργείας, ἀφοῦ ἀπὸ τετραετίας εὐρίσκετο καὶ εἰργάζετο εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Σερρών. Διὰ τοῦτο ἐζητεῖτο ἡ μεσολάβησις τοῦ Μουστοξύδου, διὰ νὰ σωθῆ ὁ νεαρὸς Ἕλληνας γ. Τὸ τρίτον ἔγγραφο εἶναι ἡ ἀπὸ 11.6.1833 νεωτέρα ἀναφορὰ ἄλλων προεστῶν καὶ κατοίκων τῆς Ἑδέσσης πρὸς τὸν Μουστοξύδην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκθέτουν καὶ οὗτοι τὰ γεγονότα καὶ αἰτοῦνται τὴν ἐπέμβασίν του διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ὁμοδόξου των, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο Χρῆστος. Προσθέτουν οἱ αἰτοῦντες ὅτι καὶ οἱ Τοῦρκοι προύχοντες τῆς Ἑδέσσης βιάζονται τὸν δικαστὴν τῆς πόλεως διὰ νὰ ἐκδώσῃ ἀπόφασιν θανατώσεως τοῦ Ἕλληνος. Διὰ τοῦτο ἔστειλαν τὴν ἀναφορὰν των, διὰ εἰδικοῦ ἀπεσταλμένου των, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο Παναγιώτης καὶ θὰ τὸν ἐνημέρωνε καὶ προφορικῶς διὰ τὴν ὅλην ὑπόθεσιν.

Τὰ ἔγγραφα ταῦτα εἶναι πολὺ σημαντικά, διότι διασώζονται καὶ τὰς ὑπογραφὰς-ὄνοματεπώνυμα πολλῶν προυχόντων τῆς πόλεως καὶ τῶν χωρίων τῆς Ἑδέσσης, τοὺς ὁποίους δὲν ἐγνωρίζαμεν κατὰ κανόνα μέχρι σήμερα, ἐξ ἄλλης πηγῆς. Δυστυχῶς ὅμως πολλὰ ἐκ τούτων καὶ κυρίως τοῦ πρώτου ἔγγραφου εἶναι δυσανάγνωστα, διφορούμενα ἢ καὶ ἀκατάληπτα. Ἰδιαιτέραν σημασίαν ἔχουν τὰ ἀναφερόμενα ἐπαγγέλματα καὶ αἱ συντεχνίαι («ρουφέτια») τῆς Ἑδέσσης, δεδομένου ὅτι τὰ ἔγγραφα ταῦτα εἶναι τὰ παλαιότερα σωζόμενα, εἰς τὰ ὁποῖα μνημονεῦνται στοιχεῖα διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν καὶ κοινοτικὴν ὀργάνωσιν τῆς πόλεως¹. Ἀξιοσημεῖωτος εἶναι καὶ ἡ μνημόνευσις εἰς τὸ δεῦτερον ἔγγραφο τῶν προεστῶν τῆς Τσαρκόβγιανης (νῦν Κλεισοχωρίου), τοῦ Μεσημερίου, τοῦ Τεχόβου (νῦν Καρυδιᾶς) καὶ τοῦ Βλαδόβου (νῦν Ἄγρας)². Ἔτσι ἔχομεν χρησίμους πληροφορίας διὰ τὴν κοινοτικὴν ὀργάνωσιν καὶ τῆς περιοχῆς Ἑδέσσης.

Ἄπαντα τὰ ἔγγραφα ταῦτα προέρχονται ἐξ ἀγορᾶς, φέρουν δὲ ἄνω ἀριστερὰ τὸν κοινὸν ἀριθμὸν 16.774 καὶ εἶναι γραμμένα καλλιγραφικῶς ὑπὸ τῆς ἰδίας χειρός, ἐπὶ μονοφύλλου χάρτου, εὐρισκομένου εἰς καλὴν κατάστασιν, πλὴν τοῦ τοιούτου τοῦ πρώτου ἔγγραφου, ὁ ὁποῖος φέρει ὀπήν.

1. Βλ. Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδου, Οἱ συντεχνίαι καὶ τὰ ἐπαγγέλματα στὴν Ἑδεσσα τὴν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας, Ἑδεσσα 1974. Διὰ τὴν ἀναφερομένην οἰκογένειαν Τράπκου-Τρούπκου βλ. τοῦ ἰδίου, Δημήτριος Τρούπκος, ἕνας Ἑδεσσαῖος ἀγωνιστὴς τοῦ 1821, «Ἑδεσσαϊκά Χρονικά», τεύχ. 5 (Μαΐου-Αὐγούστου 1973), σ. 4-14.

2. Διὰ τὰ χωρία αὐτὰ βλ. τὴν ἔκδοσιν τῆς νομαρχίας Πέλλης «Στὴ χώρα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου», [Ἀθήναι] 1973, σ. 159-160, 145-146, 147-148 καὶ 146, ἀντιστοίχως.

*Έχουν διαστάσεις 0,212×0,300 τὸ πρῶτον, 0,22×0,32 τὸ δεύτερον καὶ 0,211×0,250 τὸ τρίτον. Φέρουν, τὸ μὲν δεύτερον διαγραφὴν μιᾶς φράσεως, τὸ δὲ τρίτον μίαν ἐπανάληψιν τοῦ ἰδίου ρήματος.

δ. Τὸ τέταρτον ἔγγραφον εἶναι ἀντίγραφον ἐπιστολῆς, ἡ ὁποία ἐστάλη ἐκ Γιαντισῶν κατὰ τὴν 8ην Ἀπριλίου 1859, καὶ ὅπου φέρεται ὑπογράφων ὁ μητροπολίτης Βοδενῶν (Ἐδέσσης) Νικόδημος¹ Κωνσταντινίδης (1859-1870). Εἶναι ἄγνωστον πρὸς ποῖον ἀπηυθύνετο αὕτη, τελικὸς ὅμως παραλήπτης τοῦ ἀντιγράφου θὰ ἦτο ὁ Ἄγγελος Μουστοξύδης, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐστάλησαν ἄλλαι δέκα ὀκτὼ ἐπιστολαὶ ἐτέρων ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν, μετὰ τῶν ὁποίων συνηριθμήθη καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη (γενικὸς ἀριθμὸς 16.775 καὶ εἰδικὸς ἀριθμὸς 17).

Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐξιστορεῖται ἡ ἐξῆς ἐνδιαφέρουσα ὑπόθεσις: Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 31ης Μαρτίου 1859, ἡμέραν Τρίτην, εἰς Ἀλβανός, ὀνομαζόμενος Ἀπτουρομάνης, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐμπιστος ἄνθρωπος τοῦ σερδάρη, δηλαδὴ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν γενιτσάρων, μετέβη εἰς τὸ χωρίον Κασσαλάρι (δηλαδὴ εἰς τὸ Κισσαλάρ, τὸ ὁποῖον μετωνομάσθη ὕστερα εἰς Μανδαραὶ καὶ κατόπιν εἰς Ἀχλαδοχώρι, ὅπως λέγεται καὶ τώρα), εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ἐνὸς χριστιανοῦ, τὸν ἐφόνευσε καὶ ἐπῆρε τὴν 16χρονον κόρην του, τὴν μετέφερεν εἰς ἓνα ἄλλο χωρίον Βλάχων καὶ ὕστερα ἐξηφανίσθη μὲν ὁ ἴδιος, τὴν Ἑλληνίδα ὅμως παρέλαβεν ὁ σερδάρης καὶ τὴν ἔφερεν εἰς τὰ Γιαντισά, ὅπου τὴν ἐνεφάνισεν ἐνώπιον τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἐδέχθη ἡ χριστιανὴ νὰ ἀλλαξοπιστήσῃ, ἀλλὰ ἡ κόρη ἐρωτηθεῖσα ἠρνήθη. Ἐν συνεχείᾳ ἀπεφασίσθη νὰ σταλῆ αὕτη εἰς τὸν θρησκευτικὸν ἡγέτην τῶν Τούρκων (ἰμάμη). Μετὰ πολλὰ ἠναγκάσθη ἡ Ἑλληνὶς νὰ εἰπῆ («μὲ ἥμισυ στόμα») ὅτι δέχεται νὰ ἀλλαξοπιστήσῃ καὶ κατόπιν τούτου μετεφέρθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰμάμη. Ὁ σερδάρης ἰσχυρίσθη ὅτι ὁ ἀνωτέρω Ἀλβανὸς δὲν ἦτο πλέον ἄνθρωπος του, καθ' ὅσον τὸν εἶχεν ἀπολύσει τὴν προηγουμένην ἡμέραν καὶ συνεπῶς δὲν ἠθύνετο διὰ τὰς πράξεις του. Τὴν ἐπομένην ὁ δολοφόνος ἐξῆλθε τῆς οἰκίας τοῦ μουδῖρη (δηλαδὴ τοῦ δημάρχου), τὸν κατεδίωξαν δῆθεν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐπρόφθασαν. Ὁ μητροπολίτης ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Τούρκον ἱεροδικαστὴν νὰ τοῦ στείλῃ τὴν κόρην διὰ μίαν ὥραν, προκειμένου νὰ σχηματίσῃ ἰδίαν ἀντίληψιν περὶ τῶν προθέσεών της, ἀλλὰ οὗτος ἀπήντησεν ὅτι δὲν δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι φοβεῖται ὅτι θὰ τὴν κλέψῃ πάλιν ὁ δολοφόνος, ἐζήτησε δὲ μάλιστα προθεσμίαν ἐννέα ἡμερῶν, καὶ τοῦτο προφανῶς διὰ νὰ ὑπάρξῃ ὁ κατάλληλος χρόνος νὰ μεταπεισθῇ αὕτη. Κατὰ

1. Βλ. Γεωργίου Τουσίμη, Ἐπισκοπικὸς κατάλογος μητροπόλεως Ἐδέσσης, «Ἐδεσσαϊκὰ Χρονικά», τεύχ. 2 (1972), σ. 5-17 καὶ δὴ σ. 15. Πρβλ. καὶ Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Οἱ συντεχνίες..., σ. 44, 45, 50 καὶ 130, ὅπου (σημ. 126 τῆς σ. 44) ἀναγγέλλεται ἡ ἔκδοσις μονογραφίας διὰ τὸν Νικόδημον.

τὴν 8ην Ἀπριλίου ἡ κόρη ἐπρόκειτο νὰ ἀποσταλῆ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, χωρὶς τὸν φονέα, διότι τελικῶς δὲν συνελήφθη οὗτος. Ἡ μήτηρ τῆς χριστιανῆς ἔμενεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς φοβισμένη, διότι τὴν ἠπειλήσαν ὅτι, ἐὰν κινήσῃ δικαστικὸν ἀγῶνα, θὰ ἔχῃ τὴν τύχην τοῦ ἀνδρός της. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἠτεῖτο ἡ παρέμβασις τοῦ παραλήπτου τῆς ἐπιστολῆς πλησίον τοῦ διοικητοῦ τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος καὶ ἐζήτησε τὴν ὑποβληθεῖσαν ἔκθεσιν τοῦ μητροπολίτου.

Τὸ ἔγγραφον εἶναι γραμμένον καλλιγραφικῶς εἰς δίφυλλον, στιλπνόν, λεπτὸν χάρτην, διαστάσεων 0,217×0,270. Εἰς τὸ ἄνω (ἀριστερὸν) μέρος τούτου ὑπάρχει ἡ ἐξῆς σημείωσις: «Ἴσον καὶ/ ἀπαράλακτον/ ἐκ τοῦ γράμματος/ τοῦ ἁγίου Βοδινῶν πρὸς/ τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν», ἐκ ταύτης δὲ συνάγεται ὅτι, πιθανόν, ἀπηυθύνετο τὸ πρωτότυπον πρὸς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, οὗτος δὲ διεβίβασεν ἀντίγραφον πρὸς τὸν Ἄγγελον Μουστοξύδην, διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς καλὰς ὑπηρεσίας του.

Τὸ ἀντίγραφον τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν δείγμα ἐντελῶς ἀνορθογράφου ἀντιγραφέως, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε μοναδικὸς εἰς παραναγνώσεις καὶ εἰς ἀφαντάστους βαρβαρισμούς, γραμματικὸς καὶ συντακτικὸς, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐξέπλητταν ἀκόμη καὶ ὄσους ἐπιδιώκουν ἐπίτηδες νὰ κατασκευάσουν, τετεχνητῶς καὶ ἐνσυνειδήτως, παρόμοια κείμενα διὰ λόγους ἀστειότητος ἢ δι' ἄλλους σκοπούς. Δι' αὐτὸ καὶ δημοσιεύεται ὡς ἔχει, καίτοι τοιοῦτοτρόπως καθίσταται συχνὰ δυσχερὴς ἡ κατανόησις τῶν γραφομένων καὶ θὰ ἦτο ἄλλως ἐπιβεβλημένη καὶ ἐπιτρεπτή ἡ διόρθωσις (ἀποκατάστασις) τούτου.

γ. Τὸ κείμενον τῶν ἐγγράφων

1

Τὴν ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα, αἰθέντα καὶ Κόνσολα τῆς κραταιότητος Βασιλείας ρωσιῶν, δουλικῶς προσκυνούμεν.

Τῆ: 8 φευροναρί(ου): 1831: Βοδενά

καὶ διὰ τοῦ ταπεινοῦ μας ἐμφανιζόμεθα δουλικῶς τῇ ἐκλαμπρότητί σας, ἀναφέροντες περὶ μιᾶς ἀθλίας χριστιανῆς κόρης, νομίμου γυναικὸς τοῦ ἐκεῖ στογιάννου, ἣτις οὕσα πέρυσιν ἀρῶαβωνιασμένη, δι' αὐτόν, κάποιος διεστραμμένος καὶ γιαραμάζης τούρκος, Ἰσίν(...) λεγόμενος, με' ἄλλους τρεῖς ὁμοίους του ὀπαδούς, διὰ νυκτὸς ἐπάτησε τὸ σπῆτι, καὶ τὴν ἤρπασαν ληστρικῶς] [καὶ βιαίως, δέσαντες τοὺς γονεῖς αὐτῆς, καὶ ἔφηναν με' αὐτὴν με' σκοπόν, τυραννικῶς νὰ τὴν τουρκεύσῃ [καὶ] νὰ τὴν λάβῃ γυναικῶς του ἡ δὲ ἀθλία κόρη σώφρων οὕσα, καὶ καλὴ χριστιανή, δὲν ἔστρεξεν οὔτε νὰ ἀκούσῃ τοιοῦτον λόγον, με' ὄλον ὁποῦ τὴν ἐπαίδευσαν ἐλεεινῶς, τὴν ἔδηραν, τὴν ἐκρεμοῦσαν, τὰ μαλλία

της, κατεξερίζωσαν, μαρτύριον φοβερόν τὴν ἔκαναν, καὶ πάλιν ἢ σώφρων δὲν ἔκλινεν εἰς τὰ κακά των θελήματα, ἀλλ' ἔμεινεν εἰς τὴν πίστιν της στερεὰ καὶ ἀσάλευτος. καὶ μίαν ἡμέραν λοιπόν, εὐρίσκουσα ἀρμόδιον καιρόν, ἔφυγεν εἰς τὸν ῥηθέντα ἀρῶαβωνιαστικόν της, ὅστις ὕστερον ἠκολούθησεν τὸν καρὰ Μήττιον, φοβούμενος νὰ μὴν τὸν φονεύσῃ ὁ Τούρκος. προχθὲς λοιπόν, δίδοντας ῥάγι ὁ ῥηθεὶς στογιάννος, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, κατὰ τὸ ὑψηλὸν φερμάνι, εὐθὺς ὁ Τούρκος πάλιν, ὡς λυσσασμένος λῦκος ἔτρεξεν, νὰ τὴν ἀρπάξῃ τυραννικῶς· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ζαμπήτης μας προχθὲς, ἔστειλε τὴν κόρην, ὁμοῦ μὲ τὸν στογιάννον πρὸς τὸν Βεζύρην, διὰ νὰ κἀνῃ αὐτὸς ἐκεῖ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐλευθερίας. ἡμεῖς δὲ ἀκούοντες τὴν μεγάλην σας προθυμίαν, καὶ ἐπαινετὴν ζέσιν, ὁποῦ ἐπεδείξατε, ἐλευθερώνοντες πολλὰς ψυχὰς, εἴχαμεν καλὰς ἐλπίδας, ὅτι εὐθὺς, μὲ τὴν δύναμίν σας, νὰ λάβῃ ἢ ἀθλία τὴν ἐλευθερίαν της. τώρα λοιπόν βλέποντες τὸν Τούρκον πάλιν νὰ τὴν σύρῃ ὀπίσω, ὅλοι ἐκστατικοὶ εἴμεθα καὶ ἐδάκρυσαν πολλῶν οἱ ὀφθαλμοί, στοχαζόμενοι τὴν μεγάλην ἀδικίαν, καὶ τὰ ὅσα μαρτυρικὰ πάθη ἔπαθε, καὶ δὲν εἶναι κανεὶς νὰ τὴν γλυτώσῃ ἀπὸ τὸν ἄδικον ἐκεῖνον, καὶ τώρα πάλιν χειρότερα τὴν παιδεύει, μὲ τὸ νὰ ἦναι εἰς τὴν πίστιν της ἀμετάβλητος. καὶ ἂν κερδήσῃ αὐτὸς τοῦτον τὸν ἄδικον καὶ κακὸν του σκοπόν, εἰς ἡμᾶς δὲν θέλει μείνῃ ζωὴ πλέον, ἔγινεν ὁδός, ἐχάσαμεν τὴν ὑπόληψιν, εἰς τὸ ἐξῆς πλέον δὲν θέλομεν εἶσθαι πατέρες τῶν τέκνων μας. διὰ τοῦτο λοιπόν ὅλοι μας μικροὶ καὶ μεγάλοι προστρέχομεν δακρυῶδῶς τῇ ὑμετέρᾳ ἐκλαμπρότητι, καὶ παρακαλοῦμεν, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, νὰ σταθῆτε μὲ ὅλην σας τὴν δύναμιν, ὡς σᾶς φωτίσῃ, ὁ ἅγιος θεός, νὰ ἐλευθερωθῇ ἢ ἀθλία, καὶ αὐτὸ τὸ ψυχικὸν θέλει εἶναι Κωρωνίς, ὅλων τῶν λοιπῶν ἀνδραγαθημάτων σας καὶ ἡμεῖς θέλομεν τὸ κηρύττει αἰωνίως· ἔχετε πρὸς τούτοις καὶ τὸν παρὰ κυρί(ου) μισθὸν ἑκατονταπλασίονα. συμφερότερον εἶναι καὶ τοῦ ῥηθέντος τούρκου ἢ ζωὴ νὰ σηκωθῇ, ἀκόμη πολλοὺς χριστιανοὺς ἔχει νὰ ἀφανίσῃ ἐπειδὴ πολλῶν τὸ πρᾶγμα ἔκλεπεν, πολλοὺς μὲ τουφέκι γιαραλάδισεν, καὶ ἂν μείνῃ πάλιν, τὰ χειρότερα ἔχει νὰ κἀνῃ, καὶ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπόν μας ἐκ στόματος πληροφορεῖσθε καλλήτερα καὶ ξαναπροσκυνῶντες μένωμεν.

τῆς ἐκλαμπρότητός σας
ἐλάχιστοι δοῦλοι

ἠτζο πάουδε(;))

γάτζο παπά

μανόλη καπάγκα

μίτρε Παπαζήσι(;))

δούμον τράπκο μπουτζήν

γάτζο σούμκη σταμάτη σήμη(;)) κοσταντι (...)

δημου πετκο τάση δήμου μιτρας (...)

μανόλη κοτζαπασι

δουμητζα δημητροη

κηρο χρηστο το μητροη

δήμου κρουτζη

κοῦζε

ποτζιν καρα

Τηρὰς κράσπε δημητρη στογιάννος δημο λογγο ναστι σιτιου κιτζου(...)
 νάνο γιαννο Χ(ατζῆ) Θανάσης Δήμου
 μήτορης μπηράρη.
 θανάσης γιάννου
 ἀγγελάκης

2

Ἐκλαμπρότατε Κόνσουλα τῆς κραταιοτάτης Ῥωσικῆς Βασιλείας, τὴν λαμπρὰν καὶ μεγαλοπρεπῆ εὐγενεῖάν σας δουλοπρεπῶς προσκυνοῦμεν.

Ἀκαταπαύστως τὸν παντοδύναμον θεὸν παρακαλοῦμεν, διὰ τὰ σκέπη καὶ τὰ φυλάττη τὴν εὐγενεῖάν σας μὲ ὑγείαν πολυχρόνιον, μὲ ἀλλεπάλληλον εὐδαιμονίαν εἰς ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σας καὶ τὸν πόθον σας. ἀμὴν. καὶ μετὰ τὰς δουλικὰς μας προσκυνήσεις ἐρχόμεθα τὰ ἀναφέρωμεν εἰς τὴν εὐγενεῖάν σας διὰ μίαν ἄδικον καὶ θανατηφόρον κρίσιν, ἣ ὅποια κατ' αὐτὰς γίνεται παρὰ τοῦ ἐκεῖσε Ἡ(γε)μῶνος. πρὸς ἐνὸς καὶ ἡμισυ ἤδη χρόνου ἐθανατώθη ἐδὼ ἐν Βοδενοῖς ἀπὸ τοῦς κλέπτας διὰ νυκτὸς εἰς τὸ ὄσπῆτιόν του, κἄποιος κακότηροπος Τοῦρκος Ἰσιήγες ὀνομαζόμενος, δι' αἰτίαν ὅπου εἶχεν ἀρπάξει δυναστικῶς τὴν ἀρῶβωνιαστικὴν ἐνὸς κλέπτου, (ἀγκάλᾳ καὶ εἶστε πληροφορημένοι περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως). ὁ κλέπτης λοιπὸν θέλων τὰ ἐκδικηθῆ τὴν ἄδικον αὐτὴν πράξιν διὰ νυκτὸς ἐπάτησε τὸ ὄσπῆτιον τοῦ Τοῦρκου μαζὸν μὲ ἄλλους κλέπτας ὁπαδοὺς του, φονεύοντας Τοῦρκον, ἐπῆρε τὴν ἀρῶβωνιαστικὴν του, καὶ ἐφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. καθὼς καὶ οἱ ἴδιοι κλέπται ἐμμαρτύρησαν τὴν πράξιν αὐτὴν, γράφοντες πρὸς τὸν τότε ἀγιάννην μας. τώρα δὲ οἱ συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος Τοῦρκου κακίᾳ φερόμενοι μὲ κάθε τρόπον πασχίζουσι διὰ τὰ φονεύσουσι ἄδικα τὸν ἀδελφὸν τῆς κόρης ὁ ὅποιος εἶναι πάντῃ ἀμέτοχος ὁ δυστυχὴς ταύτης τῆς ὑποθέσεως, καὶ μάλιστα εἰς καιρὸν ὅπου εἶναι περίπου ἀπὸ τεσσάρων χρόνων, ὅπου δουλεύει εἰς τὸν καζὰν Σερρῶν. ὅθεν μετὰ θεὸν ὑπὸ τὴν σκέπην Σας προστρέχομεν, ὡς παντοτεινὸς ὑπερασπιστὴς τῶν χριστιανῶν τὰ λάβητε τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ τώρα διὰ τὰ μὴ φονευθῆ ἕνας τοιοῦτος νέος ἄδικα. καὶ τὸν κύριον ἐξάπαντος ἔχετε μισθαποδότην. ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος δουλικῶς, οἱ δὲ χρόνοι τῆς εὐγενείας σας εἶησαν θεόθεν πανευτυχεῖς καὶ πανευφρόσνοι.

1833 Ἰουνί(ου) 8 Βοδενά

Τῆς ἀξιοπροσκυνήτου ἡμῶν ἐκλαμπρότητος ὑποκλινέστατοι.

Τράπκος Χρήστος στουαγι(ου): βοδενῶν ἐπήτροπος γεῶργιος. ράπτης.
 προεστὸς

γάτζος ἀπὸ μεσημέρι
 γάτζος ἀπὸ Τέχουβου

Χ(ατζῆ) θανάσης κουτζιάμπασης
 τζαρκόβγίανης

κωνσταντίνος πόδους κοτζιάμπασης
 δημήτρης ῥήζου μπακάλης
 καὶ λιπή του ρουφετίου.
 κωνσταντίνος περγίου
 ἴτζης πότζης ράπτης

μποζίνος ἀπὸ Βλάδοβον
 διμητρὶς κοτζαμπασης

3

Ἐκλαμπρότατε αἰθέντα, καὶ Κόνσολα τῆς κροταιωτάτης Βασιλείας
 Ρωσιῶν, κύριε Μουστοξίδι ὁ τὴν λαμπρὰν καὶ μεγαλοπροεπῆ εὐγένειάν σας,
 δουλικῶς προσκυνῶμεν, πᾶν αἴσιον καὶ καταθύμιον ὑμῖν, ἄνωθεν ἐξαιτούμενοι.

Ἡ φιλοκαγαθία σας ἔδωσεν φήμην εἰς πολλούς, ὅπου ἀκαταπαύστως ἀπο-
 δεικνύεται πρὸς τὸν χριστόνυμον λαόν, ὑπερασπιζόμενος, κάθε ἄνθρωπον,
 ἀδίκως καὶ παραλόγως κατατρεχόμενον. αὕτη λοιπὸν ἡ φήμη θαρρύνει καὶ ἡμῶς
 τοὺς δούλους σας νὰ προσπέσωμεν πρὸς τὴν ὑμετέρων ἐκλαμπρότητα, νὰ ζητή-
 σωμεν ὑπεράσπησιν καὶ βοήθειαν εἰς τὴν ἐξῆς ὑπόθεσίν μας, ἣτις ἀποβλέπει
 εἰς εὐτελεῖ ἀφανισμόν μας, ἂν καὶ σᾶς εἶναι γνωστή, ὅμως διὰ καλλητέραν πλη-
 ροφορίαν, λαμβάνομεν τὸ θάρρος νὰ τὴν ξανααναφέρωμεν· κάποιος νέος συμ-
 πατριώτης μας Χρῆστος ὀνομαζόμενος, ὅστις ἐφέρθη δέσμιος αὐτοῦ πρὸς τὸν
 Ἡγεμῶνα, ὅπου κατ' αὐτοῦ ψευδομαρτυροῦσι κακότεροισι Τούρκοι, λέγοντες
 ὅτι αὐτὸς τάχα νὰ ἐφόνευσεν τὸν πρὸ ἕνα ἡμισυ χρόνον φονευθέντα Τούρκον
 ἐδῶ εἰς Βοδενά. ἀλλ' ἡμεῖς ὅλοι οἱ ὑπογραφόμενοι δοῦλοί σας, μαρτυροῦμεν
 φιλαλήθως καὶ καθαρῶ τῶ συνειδήτι, ὅτι αὐτὸς ὁ φονευθεὶς Τούρκος, γιερε-
 μάζης ὢν καὶ κακότεροπος, μαζὺ μὲ ἄλλους ὁπαδοὺς ὁμοίους του τοὺς νῦν ρτα-
 βατζῆδες, ἤρπασε, διὰ νυκτός, μίαν κόρην ἀπὸ ἕνα χωρίον δυναστικῶς, ἣ ὅποια
 ἦτον ἀρῥαβωνιαστικὴ ἐνὸς κλέπτου, ὅπου περιήρχετο μὲ τὸν καρὰ Μήτζιον·
 ὁ δὲ κλέπτης ἐκεῖνος, θέλωντας νὰ κἀνῃ τὴν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ του,
 ἐν ταυτῶ νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ τὴν ἀρῥαβωνιαστικὴν του διὰ νυκτός μὲ ἄλλους
 κλέπτας ἐμπήκεν εἰς τὸ ὀσπήτιον τοῦ Τούρκου, καὶ αὐτὸν ἐφόνευσε, καὶ τὴν
 ἀρῥαβωνιαστικὴν του ἐπῆρεν, καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄγνωστος. αὐτὸς ὁ
 ῥήθεις νέος λοιπὸν, ὅστις εἶναι ἀδελφὸς τῆς ῥηθείσης κόρης, ὅπου ἐφέρθη δέ-
 σμιος, καὶ ὅπου μὲ τὰς ψευδομαρτυρίας καὶ ἱλιάμια, κακίᾳ φερόμενοι θέλον
 νὰ τὸν καταδικάσουν εἰς θάνατον, ἔχει τεσσάρους χρόνους, ὅπου λείπει διατρί-
 βωντας ὁ ἄθλιος, εἰς τὰ πέριξ τῶν Σερρῶν, εἶναι ἀθῶος ὁ ταλαίπωρος, καὶ τῆς
 πράξεως ταύτης ἀντὶ ἀμέτοχος· καὶ μάλιστα αὐτοὶ οἱ ρταβατζῆδες τούρκοι,
 ὅπου τὸν κατατρέχουν εἶναι συγγενεῖς καὶ συμπράκτορες ἐκείνου τοῦ Τούρ-
 κου, μπατακτζῆδες καὶ κακότεροισι ἄνθρωποι οἱ ἐδικοί μας ἐδῶ Τούρκοι·
 ἤγουν οἱ προύχοντες ἔχοντες κακὴν καρδίαν ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ
 ἱλάμια εὐγάζοντες κατὰ τὴν θέλησίν των, βιάζοντες τὸν κριτῆν, καὶ ὁ σκοπὸς
 τοὺς ἀποβλέπει, ὄχι μόνον νὰ θανατώσουν τὸν ῥηθέντα ἀθῶον νέον, ἀλλὰ μὲ

αὐτὸν τὸν μαντέν, καὶ ἄλλων πολλῶν ὁσπήτια νὰ σβύσουν, καθὼς ἐπληροφορήθημεν, διὰ νὰ ἀναπαύσουν τὴν κακίαν των, ἐπειδὴ πολλὰ καθ' ἡμῶν μαγειρεύουν κρυφίως, πασχίζοντες μὲ κάθε τρόπον, καὶ νὰ ἀφανίσουν καὶ πολλοὺς ἐξ' ἡμῶν. καὶ διὰ στόματος πληροφορεῖσθε καλλήτερα ἀπὸ τὸν κύριον Παναγιώτην, αὐτὸς ἡξεύρει τὸ χάλι μας, καὶ τὴν ἔχθραν ὁποῦ τρέφουν καθ' ἡμῶν, οἱ ἐδῶ ἀγάδες μας. ὅθεν λοιπὸν προστρέχομεν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα, καὶ παρακαλοῦμεν θεομῶς, νὰ ἀποδείξητε καὶ πρὸς ἡμᾶς τὴν φιλοκαγαθίαν σας, ὡς φιλάνθρωπος, καὶ καλὸς ὑπερασπιστῆς τοῦ Χριστωνύμου λαοῦ, ἐπειδὴ μετὰ θεὸν δὲν ἔχομεν εἰς ποῖον ἄλλον νὰ προσπέσωμεν, εἰ μὴ πρὸς τὴν φιλοκαγαθίαν σας, καὶ εἴμεθα εὐέλπιδες, ὅτι δὲν θέλετε ἀπορῥίψει τὰς δουλικὰς προσκυνήσεις, καὶ παρακαλέσεις μας. καὶ παρὰ θεοῦ ἔξητε τὴν μισθαποδοσίαν, καὶ ἡμεῖς μένομεν παντοτινοὶ χαῖρ ντουβατζήδες σας.

Π(α)π(α) Χριστόφορος ἀρχιμανδρίτης

γυῶργιος ἐπίτροπος τοῦ

ἀγί(ου) βοδενῶν.

Π(α(π)α) δημήτριος

τράπκος προεστώς.

ντούμτζης μπουσκου

X(ατζη): νικόλαος X(ατζῆ): ἀναστα-

σί(ου)

δημήτριος X(ατζη):πέγιου

προηος προτομάστορος

νοῦσκας κοτσους

Τῆ: 11-² Ιοννί(ου): 1833: Βοδενά

Τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος

ὀποκλινεῖς Δοῦλοι

Βοδενῖται.

X(ατζη): θανάσης Δήμου.

νοῦσκα κότζου.

διμήτριος ῥίζου.

X(ατζη): ἀναστάσης καὶ οἱ-

ἐπίλοιποι δοῦλοί σας.

4

Τὴν ὑμετέραν Πανοσιολογιώτητα ἐκ ψυχῆς ἀσπάζομαι ταπεινῶς εὐχομαι.

Φθάσας εἰς γιανιτζὰ κατὰ διαταγὴν τῆς ὑψηλότητός του ἐρευνέισα ἐπληροφορήθην θητικῶς τὰ περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ φονευθέντ[ος] πατρὸς καὶ τῆς ἀρπαγῆσεως τῆς κόρης του Ἰδοῦ ἢ ἀκουβρῶς ἐκθυσίς. τὴν παρελθοῦσαν τρίτην ἐσπέρας ἦτι κατὰ τὴν νύκτα τῆς: 31 = Μαρτίου: ἄνθρωπος τοῦ κῆρ σερδάρι ὀνόματι ἀπτουραμάνης ἀλβανὸς ἐπῆγε εἰς χωρίον κασσαλάρι ἠπάτησε μίαν οἰκίαν ἐνὸς χριστιανοῦ καὶ ἔκλεψεν μίαν κόρην ἐτῶν: 16· εἰς τὴν αὐτὴν τῆς οἰκίας ἐπρόφθασε ὁ πατὴρ καὶ ἐπιδὶ ἀντέστη ὁ τούρκος τὸν ἐκτίπησε καὶ τὸν ἐφόνευσε τὴν αὐτὴν στιγμὴν παρέλαβεν εὐεξίς τὴν κόρην καὶ τὴν μετέφερον εἰς ἓν ἕτερον χωρίον βλάχων καὶ ἐδραπεύθησεν τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἐπρόφθασε ὁ ἴδιος κῆρ σερδάρις καὶ παραλαβὸν τὴν κόρην ἔφερον εἰς τὸ μετζλίση τὸν γιανιτζῶν λέγων ὅτι αὐτὴ δέχθη τὸν ἰσλαμισμὸν ἢ κόρη ἐρωτηθῆσα ἀρνίθη καὶ μετὰ ἀρκετὴν φιλονικῆσαν ἀπεφασύσθη νὰ σταλῆ ἢ κόρη εἰς τὸν ἱμάμη κατὰ πρότασιν δὲ τοῦ Δημητρίου παρεδέχθησαν νὰ σταλῆ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱερέως

- μόλον ὅτι δὲν τὴν ἀπέστειλαν ἀλλὰ τὴν ἄφηκαν εἰς τὸν ἴδιον μαχημὲ ἐκτιθεμένην εἰς τὰς ἀπυλᾶς καὶ φοβερismoῦς πολλὸν καὶ διὰ τούτον πάλιν παρουσιάσθη ζυτιθήσα παρὰ τοῦ κρυτοῦ τοῦ πληροφοριθέντος διὰ τὸν εἰς τὸ οὗς αὐτῶ γενομένων εἰδήσεων ὅτι ἡ κόρη κατηπεῖσθι νὰ δεχθῆ τὸν ἰσλαμησμὸν καὶ εἰποῦσα
- σ. 2 μὲ ἡμισυ στόμα ὅτι δέχεται, ἐστάλη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἡμάμι | καὶ ἐκεῖ μένας μέχρι τῆς σήμερον—περὶ τοῦ φωνέως οὐδένα λόγον ἦσαν, διότι ὁ Κῆρ σερδάρης εἶπεν ὅτι δὲν τὸν γνωρίζε διὰ ἄνθρωπο του ἐπειδὴ καὶ τὴν προτηραίαν τοῦ φόνου τὸν εἶχεν ἀπολέσει ἐκ τῆς ὑπερεσίας του καὶ κατὰ συνέπειαν τούτων ἐξ ἤλθεν δήθεν τῆς ἐγγνήσεως εἶν εἶχε δεδομενὴν περὶ αὐτοῦ ἐντοσοῦτω ὁ φονεὺς τὴν τετάρτην παρῆλθεν ἀπὸ τοῦ κονάκι τοῦ Μουδείρι καὶ δύο μὲν σεῖμένιδες τὸν κατὰ δῖωξαν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἔφθασαν πρὸς τὴν νύκτα διὰ τὸν ἄνθρωπον μου εἶπον εἰς τὸν Κριτῆν, ἂν ἐμπιστεύεται νὰ μὴ ἀποστήλῃ διὰ μίαν ὥραν τὴν κόρην, ἀλλ’ ἡ Σοφολογιότης του μοὶ ἀπήνησεν, ὅτι δὲν δύναται Νὰ κάμη τὸ τοιοῦτον διότι φοβεῖται μήπως ὁ φονεὺς πάλιν τὴν κλέψῃ διότι ὑπονοεῖ ὅτι ἐνταῦθα εἶναι κρυμμένος (ἴσως εὐρίσκειται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἡμάμη πρὸς διδασκαλίαν ἰσχυροτέραν) τὸ δὲ νὰ μὴν ἰδοποιήθῃ ἡ ὑψηλότης του ἐν διαστήματι ἐνέα ἡμερῶν, τοῦτο ὅλον γέγονει ἵνα δοθῆ καιρὸς καὶ καταπεισθῆ ἡ κόρη ἥτις καὶ ἐνώπιον τοῦ μετζλησίου κατείχετο ἀπὸ Πανικὸν φόβον καὶ ποταμῆδον δάκρυα ἔχυνε διὰ τὸν φόνον τοῦ Πατρός της καὶ λόγους ἀσαφεῖς ἔδιδε πρὸς ἀπάντησιν εἰς τοὺς ἐροτούντας—διὰ ψέσινην ἀπάντησίν μου φρονῶ ὅτι σήμερον ἀπὸ στέλλεται ἡ κόρη εἰς τὴν θεσσαλονίκην πρὸς τὴν ὑψηλότητά του, οὐχὶ δε καὶ ὁ φονεὺς διότι δὲν συνελήφθη μόνον τὴν ἀργητὰν τῆς ἀπόστολῆς τῆς κόρης θέλον διαικώσω διὰ τὸ ὅτι ἐξήτουν νὰ συλλάβουν καὶ τὸν Γαμβρόν ἢ μίτηρ τῆς κόρης μένει κατάκλειστος εἰς τὴν οἰκίαν, τις διότι ἀπειλήθη ὅτι ἂν κάμη ἀγογὴν θέλει παθεῖ τὰ ἴδια παρὰ τοῦ φονέως ταῦτα πάντα παρακαλῶ νὰ τὰ
- σ. 3 ἐκθέσετε πρὸς τὴν | ὑψηλότητά του, διότι ὡς γινώσκετε ρητῶς ἀπήτησε πάω’ ἐμοῦ τὴν τοι αὐτὴν ἔκθεσιν καὶ ὅπως ὄρισμός τῆς ὑψηλότητός του ἄνευ ἐτέρου διάτελῶ.

1859: Απριλλίου: 8: Γιανιτζά.

Τῆς περισποῦδαστόν μοι = θερμὸς πρὸς θεὸν εὐχέτης καὶ ὀλοπρόθυμος.
Πανοσιολογιότητός τις. † ὁ Βοδηρῶν Νικόδημος

8. ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

Νομίζω ὅτι τὰ ἔγγραφα τῆς παρουσίας συλλογῆς ἔδωσαν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν ἀναγνώστην διὰ μίαν πρόχειρον ἀξιολόγησιν τῆς προσφορᾶς τοῦ φιλοπάτριδος Ἑλληνοῦ προξένου τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, δηλαδὴ τοῦ Ἀγγέλου Μουστοξύδου, ὁ ὁποῖος, δικαίωνων πλήρως καὶ κατὰ κυριολεξίαν τὸ βαπτιστικόν, κύριον ὄνομά του, διεδραμάτισε λίαν ἐπιτυχῶς

καὶ ἐθνωφελῶς τὸν ρόλον τοῦ φύλακος ἀγγέλου καὶ προστάτου τῶν ὑποδούλων Μακεδόνων καὶ τῶν Ἑλλήνων γενικώτερα.

Ἐλπίζω, λοιπόν, ὅτι ἡ ἐργασία μου αὐτὴ θὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἀφορμὴν διὰ τὴν σύνθεσιν καὶ ἐκδοσιν μιᾶς διεξοδικῆς καὶ πλήρους μονογραφίας, ἣ ὅποια θὰ κατατείνῃ εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ τὴν σημασίαν τῆς εὐεργετικῆς δράσεως εἰς τὴν Μακεδονίαν τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἀνθρώπου καὶ πατριώτου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον θὰ δημοσιεύσω καὶ ἄλλα ἔγγραφα εἰς τὴν δευτέραν συλλογὴν μου.

Πάντως, διὰ νὰ κατανοηθῇ τὸ ὑπάρχον σχετικὸν κενόν, ἀρκεῖ, νομίζω, νὰ σημειωθῇ ὅτι περὶ τούτου δὲν δημοσιεύεται οὐδὲ μικρὸν λῆμμα εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐγκυκλοπαιδείας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ

RÉSUMÉ

George Ch. Chionidis, Documents concernant l'histoire de la Macédoine pendant l'occupation turcque. Première Collection.

Une collection des documents (19 en nombre), concernant l'histoire de la Macédoine et provenant de la Section des Manuscrits de la Bibliothèque Nationale d'Athènes et des Archives de la Société Historique et Ethnologique de Grèce, est publiée pour la première fois, dans la présente étude.

L'étude est divisé en sept parties.

Après une Préface (1e partie), la 2e partie comprend cinq documents, concernant la Colonie des Combattants Macédoniens de Nea Pella à Atalanti,

fondée par les réfugiés combattants du 1821. Ces documents, publiés avec une introduction et commentaires, sont: 1) Acte de 20.8.1845, signé par les Combattants Macédoniens, après la permission donnée par le Gouvernement pour l'élection des autorités de leur Commune. 2) Pétition (d. le 26.1.1860) du combattant de Thessaloniki Ioannis Michael, s'adressant au Comité, pour son enregistrement dans cette Commune. 3) Pétition semblable, de 25.5.1846 du Combattant de Veria George Sterghiou. 4) Lettre de Venise du Macédonien ex Archevêque de Dalmatie, Albanie et Istria Venedicte Kralidis (d. le 10.3.1846), par laquelle il informe son destinataire à Athènes Andronikos Paikos, qu'il fait don à la Colonie ci-dessus de toute sa bibliothèque. 5) Le 5e document a le même contenu.

Dans la 3e partie sont publiés cinq documents, soit trois lettres du Général Yero-Karatassos (1823), une du Commandant Démétrius (Tsamis) Karatassos (1831) et une du Capitaine Diamantis Nikolaou-Olympios (1846).

Dans la 4e partie trois documents sont publiés, soit: une pétition du Combattant de Naoussa Chrissafis Anastassiou, s'adressant au Comité des Combattants (1865) et dans laquelle il raconte ses vicissitudes et demande une aide financière, une pétition de Grammatiki veuve du Combattant Lambros Adam ou Zorbas Kassandrinos et de la fille du Combattant Demos Karidas (1865), même contenu avec un certificat.

Dans la 5e partie, une lettre-récepissé est publiée, de Anastassios Manolis (1755) de Edessa, pour la réception des biens de Archimandrite de Naoussa Parthenios, mort à Kastoria.

Dans la 6e partie est publié un document adressé (1831) par douze Capitaines de vaisseaux grecs aux Consuls de la Russie, de la France et de l'Angleterre, à Thessaloniki, pour éclaircir les événements intervenus entre leurs équipages, pendant le Dimanche de Pâques.

La 7e partie comprend quatre lettres: trois des «Démogerontes» de Edessa (1831 et 1833) au Consul de la Russie à Thessaloniki Ange Moustoxidès, sur la conversion par force à l'islamisme d'une jeune fille, Grecque-Orthodoxe et une du Métropolitain de Edessa Nikodimos (1859), de Yianitsa, sur la conversion par force d'une autre chrétienne.